Poštnina plačana v gotovini. Cena 30.— lir Spediz. in abb. post. I. gr.

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ulica Machiavelli 22-II. - tel. 62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-c - tel. 30-39 —
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzutta 18 —
CENA: posamezna številka L 20. — Naročnina: mesečno L 85, letno L 1.020. — Za inozemstvo: mesečno L 150, letno L 1.800. — Poštni čekovni računi: Trst štev. 11-7223, Gorica štev. 9-18127

Leto V. - Štev. 12 Trst - Gorica 23. marca 1951 Izhaja vsak petek

Letošnji velikonočni prazniki sovpadajo z začetkom pomladi. Pomlad pa prinese vedno izpremembe, ki se letos niso omejile samo na vremenske prilike.

Z letošnjo pomladjo stopa tudi naše Svobodno tržaško ozemlje v novo razvojno dobo svojega življenja. Mednarodne izjave, izpremembe v krajevni upravi, vse to nas navdaja z nestrpnim pričakovanjem. Kakšni vetrovi bodo potegnili? Bo ta pomlad za nas deževna ali sončna in topla?

Težko je odgovoriti na to vprašanje. Liste bodočnosti v knjigi zgodovine našega majhnega področja obrača namreč druga roka in težko je prerokovati njene namene. Drugič pa ne smemo pozabiti, da je za nami pet let dolge zime. Že ob sami misli na njeno nepreklinjeno trajanje je tržaškim Slovencem kar težko verjeti in upati, da bi prišla toplejša pomlad, ki bi jim dovolila, da zopet pretegnejo svoje odrevenele ude ter stopijo polni zaupanja in vere v božjo previdnost in pravičnost v nov pomladni dan. Bo to letos?

Že v našem zadnjem novoletnem uvodniku smo izjavili, da vstopamo v novo leto z vedrim razpoloženjem v prepričanju, da morajo vsa naša neutrudna prizadevanja za izboljšanje našega položaja dati prej ali slej svoj sad. Uresničenje naših želja in nazorov namreč ni nujno samo zaradi tega, ker jih mi zagovarjamo in ker na nekaj drugega ne bi mogli pristati. Moč naših nazorov in zahtev je predvsem v tem, ker so resnično in nepristransko najboljši, najpravičnejši in dejanskemu notranjemu in zunanjemu položaju našega Svobodnega ozemlja najprimernejši. In prav zaradi te njihove objektivnosti in realnosti je njihovo uresničenje neizogibno. Zamude nevednih, nemočnih ali zaslepljenih nas v tej veri ne morejo omajati, posebno še, ker nas razvoj dogodkov dnevno potrjuje o pravilnosti naše poti.

Sina božjega so zakopali, pokrili so vhod s težko skalo, prepričani, da ne bo nikdar več vstal. Z uničenjem Njegovega telesa so bili prepričani, da so uničili tudi klice semena in misli, ki jih je zasejal. Toda, kar je pravično, kar je življenjsko nujno in neizogibno, to ne more umreti. Nad proglaševano smrtjo je zmagala vera, prišla je velika noč in z njo Vstajenje!

Tudi Slovenci, in med njimi tržaški Slovenci, bodo doživeli svojo veliko nedeljo. Ako očuvajo svojo vero in slogo, ako bodo v vsakem kraju, kjer koli žive, prilagodili svoje zahteve krajevni stvarnosti tako, kakor smo to napravili tržaški demokratični Slovenci, potem bodo nujno dočakali svoj veliki dan, ko bo pravica zmagala nad krivico, enakopravnost nad zapostavljanjem, svoboda nad nasiljem.

PO LONDONU

Glavna odgovornost za bodoči razvoj tržaškega vprašanja je padla na Jugoslavijo

Kljub velikim naslovom, s katerimi je objavljalo rezultate, ki sta jih na svojem obisku v Londonu dosegla italijanski predsednik De Gasperi in njegov zunanji minister grof Sforza, italijansko časopisje nikakor ni moglo skriti neprijetne resnice, da se italijanski predstavniki niso vrnili iz Londona s Trstom v žepu, kakor so to od njih zahtevali nekateri pregoreči iredentisti. Ob odhodu je bilo iredentistično časopisje polno izjav in groženj, ki so svarile italijanska politika, naj nikar ne hodita domov samo s platonskim zagotovilom, da je 20. marec še vedno v veljavi! Toda zgodilo se je še manj kakor to. Italijanski predstavniki so se sicer vrnili domov z zagotovilom, da zahodne sile še vedno ostajajo pri svoji marčni izjavi, toda obenem sta tako London kakor Washington to svojo izjavo dodatno omejila z željo, da se mora o tem vprašanju Italija pač sporazumeti z Jugoslavijo.

Kdor zna čitati in razume, temu je jasno: zahodne sile ne bodo svoje marčne izjave odslej nikomur vsiljevale. One so z njo povedale samo svoje takratno načelno mišljenje. Toda o tem, kaj naj se danes napravi, o tem naj najprej sklepata dve neposredno prizadeti državi. Šele njihov sporazum bo lahko tvoril osnovo, da pride kakršen koli nov predlog pred ostale mednarodne forume, ki so edini merodajni za izpremembo ali dopolnitev določil mirovne pogodbe. Seveda, v kolikor se prilike medtem zopet ne izpremene! Marčna izjava je z novo omejitvijo postala še bolj platonična, kakor pa je bila prej in nadvse zanimivo je čitati vsa tista kričala, ki so se še pred dnevi neprikrito norčevala iz stalnega poudarjanja veljavnosti prejšnje marčne izjave, ki ni poznala nobenih omejitev, kako se sedaj naenkrat navdušujejo celo nad to s pogoji omejeno potrditvijo! Kar se je pred potovanjem v London, v pričakovanju boljših rezultatov proglašalo za polom, to je naenkrat postalo uspeh! Vsem tem iredentistom, ki ne marajo hladno sklepati o tržaškem vprašanju, bi glede tega res lahko dejali: Potapljajočemu je vsaka biljka dobrodošla!

Da niso nestrpneži napravili s svojimi izsiljevanji nobene usluge ne Italiji, ne De Gasperiju ali Sforzi, je več kakor jasno. V Londonu prisotni časnikarji so lahko opazili, kako so bili angleški krogi neprijetno prizadeti s pogrevanjem tržaškega vprašanja, katerega bi najraje pustili pri miru, in so to svojo namero že pred sestankom v »Timesu« tudi javno povedali. Ker pa nekaj prevročih glav italijanskima politikoma ni dovolilo, da bi to svarilo upoštevala, je prišlo, kar so si najmanj želeli: marčna izjava je izgubila še tisto majhno samostojno veljavo, ki jo je prej imela in je naenkrat postala odvisna od želj in sporazumov, ki se v novem položaju dodajajo k vsem tistim, že prej številnim in nepremagljivim težkočam, s katerimi je moralo uresničenje marčne izjave v vsakem primeru računati.

Bistveno se tržaško vprašanje torej z londonskim obiskom in njegovimi rezultati ni prav nič približalo neki drugi rešitvi, ki naj bi se razlikovala od tega, kar je mirovna pogodba predpisala. Vse prejšnje težave in pomisleki so ostali v polni veljavi, podprti na pariškem sestanku zastopnikov zunanjih ministrov s ponovnimi sovjetskimi zahtevami po točnem izpolnjevanju prevzetih obveznosti. Pač pa je z londonsko in istočasno washingtonsko izjavo jugoslovanski delež odgovornosti za bodoči razvoj tržaškega vprašanja in njegovo končno pravično rešitev postal veliko večji in neposrednejši, kakor pa je bil doslej. Obe velesili sta se namreč dejansko obvezali, da ne bosta ukrenili v tržaškem vprašanju ničesar, kar bi izpremenilo obstoječe stanje, ako ne bi s tem soglašala tudi Jugoslavija.

Jasno je, da ne morejo niti Jugoslavija in Italija, niti zahodne sile, brez pristanka vseh podpisnic pariške mirovne pogodbe, med katerimi je tudi Sovjetska zveza, izpremeniti nobenega določila, s katerim je trenutno urejen položaj Svobodnega tržaškega ozemlja, ki predstavlja v načelu, po našem, še vedno najboljšo rešitev tega vprašanja. Toda za bodočnost, kakor tudi za sedanje vodstvo politike na Tržaškem, v okviru tega, kar lahko napravi Vojaška uprava področja A ali B, je jugoslovansko zadržanje usodnega pomena. Na Jugoslavijo je zopet padla vsa teža zunanjepolitične odgovornosti za pravilno uveljavljanje upravičenih teženj posebno slovanskega dela tržaškega prebivalstva.

Prvič je nosila Jugoslavija tako odgovornost na pariški mirovni konferenci. Očividci nam pripovedujejo, da se niso takrat jugoslovanski delegati, potem ko so videli, da si Trsta ne morejo prisvojiti, primerno posvetili zaščiti naših narodnostnih pravic na tem ozemlju in posledica so sedanja prehodna določila, ki omogočajo tako veliko izigravanje slovenskih pravic, kakršnega trpimo že vsa ta leta. Odgovornost je toliko večja, ker predstavniki tržaških Slovencev pri sestavi določil mirovne pogodbe niso bili pritegnjeni k posvetovanju.

Sedaj je Jugoslavija znova v položaju, ko je vsak njen korak lahko važen za našo bodočnost! Na jugoslovanski diplomaciji je, da pokaže, ali je odslej pripravljena in odločena voditi v tržaškem vprašanju širokopotezno državniško politiko splošnih narodnih interesov, posebno slovenskega in hrvatskega prebivalstva STO-ja, ali pa, da stopi znova na pot ozkih partijskih in minljivih režimskih računov, po katerih so se doslej le preradi ravnali posebno njeni tukajšnji eksponenti.

* * *

VSTAJENJU NASPROTI!

„ŽIVETI IN PUSTITI ŽIVETI“

Ob prihodu novega poveljnika našega področja maj. gen. J. Wintertona

V tem preprostem pravilu življenja je izražena vsa globina demokratskega pojmovanja človeškega bivanja. To pravilo velja ne samo za odnos človeka-poedinca do sočloveka, ono je merodajno tudi za odnos družine do družine, sloja do sloja, naroda do naroda.

Ako kdaj poprej v zgodovini, mora biti v sedanjem demokratskem svetu, ki se bori proti totalitarnim silam in režimom, proti suženjstvu in strahovanju, moralna sila gornjega pravila jamstvo in vodnik do popolne zmage. Kam vodijo narode sila, nasilje in kršitev osnovnih mednarodnih pravic, nam je pokazala usoda fašizma in hitlerizma.

Pravilo »živeti in pustiti živeti« mora urejevati v demokratski družbi tudi odnos večinskega naroda do narodnih manjšin. Demokracija nalaga narodom dolžnosti, ki izvirajo iz *enakopravnosti poedincev* in narodov do življenja in razvoja ne glede na to, ali so močni in veliki, ali šibki in mali.

Tega pravila in njegove visoke moralne sile in obveze morajo se zavedati tudi Italijani v svojem občevanju s Slovenci v Italiji, to je na Goriškem in v Beneški Sloveniji, posebno pa še na Svobodnem tržaškem ozemlju, kjer mednarodni zakon sam z mirovno pogodbo priznava in predpisuje popolno enakopravnost Italijanov in Slovencev.

Izgovor, da ni še stalni tržaški statut, ki vsebuje določbo o enakopravnosti, stopil v moč in da zato za Slovence še ni prišel čas, da bi imeli pravico do enakopravnosti, je nedostojen človeka in naroda dobre vere in dobre volje. Tem manj še naroda, ki se prišteva k družini demokratskih nacij.

Ali so Slovenci na tržaških tleh doma ali niso? Ali so uživali Slovenci, dokler niso prišli 1919. leta pod Italijo, enakopravnost ali ne? Slovenci so tu od pamtiveka in uživali so narodno enakopravnost, dokler je ni italijanski fašizem zatrl.

Vojna pa je zrušila fašizem in njegove fašistične krive nauke o sili in nasilju močnejšega nad šibkejšim. Judovskemu ljudstvu, ki je bilo od fašizma preganjano, kakor so bili preganjani in zatirani Slovenci, so bile storjene krivice po vojni vsaj deloma popravljene. In bili so preklicani sramotni zakoni, ki so žalili judovski narod in zaplenjali njegovo imetje. Ali dosti hujše krivice, ki jih je fašizem zagrešil nad slovenskim narodom in njegovimi kulturnimi in gospodarskimi ustanovami, zlasti v Trstu, niso še bile popravljene! Samo s požigom slovenskega Narodnega doma sredi Trsta 13. julija 1920 preje bilo storjeno Slovencem povzročena škoda po današnji vrednosti milijardo lir.

Pet let se Slovenci že bore pod Zavezniško vojaško upravo za vzpostavitev svojih najenostavnejših pravic. Pet let že prosijo, da se slovenskim gospodarskim zavodom in kulturnim ustanovam vrne zaenkrat vsaj ono premoženje, ki jim je bilo pod fašističnim režimom odvzeto in ki je prešlo ali v italijanske ali v državne roke. Sem spada predvsem premoženje Tržaške hranilnice in posojilnice, Trgovske obrtne zadruge, gospodarskih društev, narodna domova pri Sv. Ivanu in v Barkovljah.

Zavezniška vojaška uprava se je vedno sklicevala na svoj začasni značaj in odgovarjala, da bo naloga stalne vlade Svobodnega tržaškega ozemlja, da vzpostavi slovenske od fašizma razpuščene zadruge in reši vprašanje odškodnine Slovencem. Ali sedanja začasna uprava Svobodnega tržaškega ozemlja lahko traja še nadaljna štiri leta. In zato je treba, da se ZVU končno loti reševanja tudi problemov, ki se tičejo slovenske enakopravnosti in povrnitve prizadejane škode. Angleška vojaška uprava pa je na Koroškem od hitlerizma razpuščene slovenske zadruge že zdavnaj vzpostavila!

Naši italijanski sosedje in njihovi zavodi, ki so pod fašizmom prevzeli imovino slovenskih denarnih in gospodarskih zadrug, niso še čutili moralne potrebe, da bi prostovoljno vrnili, kar je fašizem Slovencem vzel, njim pa dal.

Načelo »živeti in pustiti živeti« velja danes za demokratske narode bolj kot kdaj koli poprej. Iz tega načela izvira ne samo pravica tržaških Slovencev do obstoja in razvoja, ampak izvira tudi moralna dolžnost italijanskega naroda, da povrne tržaškim Slovencem vso ono škodo, ki jim je bila v teku 25-letne italijanske vlade iz narodnostnih razlogov povzročena.

Slovenci imajo pravico do tega povračila!

Dr. Jos. AGNELETTO

Sprejem gen. T.J.W. Wintertona

NABREŽINSKI ŽUPAN IZREKA DOBRODOŠLICO

V pondeljek dne 19. t. m. ob 16.10 uri je prispel na naše ozemlje nov vojaški poveljnik generalmajor T. J. W. Winterton. Na bloku pri Devinu so ga sprejeli vojaški predstavniki. Po pregledu častne čete je pozdravil novega poveljnika župan občine Devin-Nabrežina g. Otokar Kralj. Pozdravil ga je najprej v slovenščini, nato pozdrav ponovil v italijanščini:

»Gospod general! Dovolite mi, da Vam ob prestopu meje STO-ja v imenu obmejne občine Devin-Nabrežina in v svojem lastnem imenu izrekam prisrčno dobrodošlico z živo željo, da bi Vaše uradno bivanje rodilo čim več uspehov v dobrobit obeh narodnosti, ki živita tu že več stoletij. Dobrodošli, gospod general!«

Po tem nagovoru mu je učenka slovenske šole v Devinu Kraljeva izročila lep šopek rdečih nageljnov, roženkravta in rožmarina z narodnimi traki.

General se je nato zahvalil županu za pozdrav in cvetlice ter se odpeljal proti Devinu. Na bloku ni bilo nobenega predstavnika tržaških iredentističnih krogov.

„Daily Herald“ o Trstu

Važni londonski list »Daily Herald« piše o Trstu in trdi, da je zamisel, da bi ureditev tržaškega vprašanja vsilile velesile, popolnoma zastarela. Gre za vprašanje, ki zadeva Jugoslavijo in Italijo. To sta sosedni suvereni državi, ki sedaj nista neprijateljsko razpoloženi. Popolno jasno je, da moreta tržaško vprašanje resnično rešiti le onidve, zaključuje »Daily Herald«.

Nazadovanje komunizma v svobodnem svetu

Komunisti so v zahodni Evropi po zadnjih statističnih podatkih izgubili v letih 1946 - 1950 približno 1/3 svojega članstva. Ta izguba izgleda v posameznih deželah tako-le:

	Članov partije l. 1946	Članov partije l. 1950	Izguba v odst.
Avstrija	150.000	100.000	33
Belgija	100.000	25.000	65
Danska	60.000	22.500	63
Francija	850.000	600.000	29
Italija	2,300.000	1,600.000	31
Luksemburg	3.000	500	83
Nizozemska	50.000	33.000	30,4
Norveška	40.000	14.000	65
Svedska	60.000	33.000	45
Angleška	60.000	40.000	33
Zahodna Nemčija	300.000	200.000	33

Del teh izgub je nedvomno pripisovati moskovski zunanji politiki, ki poizkuša privezati vse komunistične partije popolnoma na svojo lastno politiko in izgnati iz partij vse mlačne in za njo ideološko nezanesljive elemente. Zgornje številke so zelo zgovorne in kažejo veliko nazadovanje komunistov. Mogli bi sklepati, da Kremelj po komaj petih letih že izgublja svojo bitko za Zahodno Evropo.

Volitve v Sloveniji

Dne 18. marca so bile po vsej Sloveniji volitve v Ljudsko skupščino. Udeležba je bila seveda »vzorna« in uspeh »popoln«. Nekateri manjši kraji so zabeležili 100 odstotno udeležbo, med večjimi pa prednjači Maribor - mesto z 99,9 odstotki udeležbe.

Kdaj pride na vrsto Gotwald?

Na Češkoslovaškem se vrše čistke z veliko naglico in temeljitostjo. Mnogi so že vedeli povedati, da je v nevarnosti celo sam ministrski predsednik Gotwald, ki je bil velik Clementisov osebni prijatelj. Moskva mu tega ne bo pozabila! Tega se zaveda tudi sam Gotwald, ki je postal v zadnjih govorih posebno oster proti vsem »izdajalcem«, a obenem tudi izpoveduje »samokritiko«, v kateri priznava, da v partiji ni vse v redu. Zavest nevarnosti ga torej žene, da se čimbolj prilagoduje Moskvi. Vprašanje pa je samo: dokler bodo Moskvi še potrebni njegovi prikloni in vloga?

Vesti s Tržaškega

Popoln poraz kominformistov

v javni debati med SDZ in kominformisti 18. marca v Nabrežini

Po uspehih, ki so jih kominformisti do sedaj želi skoro v vseh javnih debatah z italijanskimi demokristjani in liberalci, so doživeli v nedeljo 18. t. m. v Nabrežini poraz takega obsega, da je bilo ob koncu debate že kar žalostno gledati njihove poparjene obraze.

Debata se je pričela ob 15.15 pod vodstvom g. Terčona za SDZ in g. Markoviča za KP. Ob navzočnosti skoro 250 povabljenih, kar priča za zanimanje za to srečanje v obeh nasprotujočih si taborih. Kominformistična govornika sta bila g. Bidovec in g. Blažina. Za SDZ sta govorila podpredsednik g. Kristjan Tence iz Sv. Križa in Branko Agneletto iz Trsta. Tema je bila: »Položaj delavca v državah vzhodnega in zahodnega bloka«. Vsaka stranka je imela na razpolago za izvajanje 30 minut, nato še 10 minut in končno še 5 minut. Govorniku ene stranke je odgovarjal govornik druge skupine. Medklici niso bili dovoljeni.

Prvi je govoril g. Bidovec. Po kratkem uvodu, v katerem je skušal prikazati, kako stalno pada raven življenja v »kapitalističnih« državah in kako tam raste brezposelnost, je prešel na glavno temo: položaj delavca v Sovjetski zvezi. Izvajanje ni bilo temeljito: govornik je v mirnem in dostojnem tonu povedal to, kar vsi lahko čitamo v propagandnih spisih KP. Podčrtal pa je ravno točke, katerih ni mogel naknadno braniti: omenil je — med drugim — namreč, da v SZ ni udarniškega dela (ko vsi vemo, kako navdušeno govori sovjetska propaganda o stahanovistih!), da državno socialno zavarovanje je splošno in brezplačno (ko ga pa kolhozniki sploh niso deležni!!), da so počitnice delavcu plačane in da jih delavec lahko prebije v raznih nalašč za to zgrajenih domovih, da ni res, da delavcu ni dovoljeno menjati tovarne po njegovi volji, da se je v SZ dvignila proizvodnja za 71 odst. v primeri s predvojno.

Za njim je povzel besedo g. Kristjan Tence, ki je v odgovor v polurni razpravi osvetlil mnogo neznank v življenju sovjetskega delavca. Ker bo njegovo izvajanje postopoma priobčeno v »Demokraciji«, se tu ne spuščamo v njegovo analizo. Omenimo samo, da je g. Tence govoril s poudarkom in prepričljivo.

Po petminutnem odmoru je začela prava debata. Za KP je prevzel besedo g. Blažina. Poslušalci so pričakovali, da bo vsaj on sprožil »bombo«, ki bo navdušila »tovariše« in potisnila z rameni ob zid »belčke«. Toda argumenti, katerih se je poslužil g. Tence, niso bili iz trte izviti: točnih podatkov iz moskovske »Pravde«, iz »Truda«, besed Lenina, dokazov, črpanih iz Sovjetske Enciklopedije, ni mogoče ovreči z bombastičnimi frazami! To je uvidel kominformistični govornik in se začel loviti, ker ni znal, kako bi odgovoril. Prisotnost duha ga je zapustila in končalo je, da je občinstvo strmelo, ko je slišalo, kako govornik vneto razlaga »socialistični odnos delavca v SZ do strojev«. Nihče ni razumel, kaj hoče s tem povedati! Najbolj pa se je pokazala njegova zmedenost, ko je prav on začel — kar na lepem — četudi se noben nasprotni govornik ni dotaknil tega za Sovjete tako kočljivega problema — zagovarjati SZ, ker ni tam dopuščena stavka! In to, ko vsak komunist ve, da je prav ta zagovor nemogoč! A vidi se, da je govornika vest podzavestno pekla!...

Ni bilo težko dr. Branku Agnelettu, ki mu je sledil, izkoristiti protislovja in napake nasprotnikov. Pobil je dosledno njihove trditve s citati iz sovjetskega zakona o delu in z odlomki člankov sovjetskih in drugih kominformističnih listov. Najbolj pa je kominformiste zadelo, ko je aritmetično dokazal, da sovjetski delavec lahko pride brezplačno enkrat na vrsto v počitniške domove vsakih ..... 175 let. Ker se je barka začela potapljati, je zopet priskočil na pomoč g. Bidovec in jo skušal v zadnjih petih minutah še rešiti. A dosegel je obratno. Ni mu uspelo ovreči niti ene trditve nasprotnikov: celo še potrdil jih je, ko je skušal nekako opravičiti Sovjete, češ da »država 200 milijonov ljudi ne more imeti hotelov za 200 milijonov letoviščarjev«. Naravnost pod nož nasprotnikov pa je padel, ko je skušal trditi, kako je on sam pred letom dni videl v Pragi in Budimpešti polne trgovine vseh mogočih dobrot in kako si delavec tam te dobrote z lahkoto privošči. »Prav v Pragi in Budimpešti ste videli to izobilje« — mu je odgovoril Branko Agneletto v zadnjih 5 minutah — »prav tam, kjer so pred tedni morali uvesti racioniranje živil in to verjetno ne zaradi prevelikega izobilja!«...

Do tega trenutka je debata potekala v popolnem redu. Na koncu pa je dr. B. Agneletto posvaril kominformiste, da naj v svoji propagandi nikar ne očitajo demokratom, da lažejo, ko govorijo o stanju v SZ, ker da so jim že enkrat prav isti kominformisti isto očitali, in to ko so že pred petimi leti demokrati dokazovali, da vlada v Titovi Jugoslaviji teror in pomanjkanje. Takrat so prav današnji tržaški kominformisti najbolj hvalili Tita in na njega prisegali, medtem ko danes sami ponavljajo isto, kar so takrat proglašali za »klevetanje reakcije«. To je bilo »tovarišem« preveč! Da so bili v debati poraženi, bi še prenesli, a teh očitkov, ki jih spominjajo na njihovo nesrečno ljubezen, niso mogli prenesti in dvignili so hrušč. Do tega je pa prišlo prav ob koncu debate, tako da so se vsi mirno razšli.

Diskusija je imela velik propagandistični in vzgojni pomen. Ona je, ako že ne odprla oči vsem »tovarišem«, jim dala vsaj možnost, da premišljujejo o resnicah, ki so jih čuli o pravem življenju delavstva v komunističnem raju! Poudariti moramo v čast vsem prisotnim in govornikom, da je razgovor potekel v vzornem redu in izredno dostojni obliki. Pred par leti verjetno kaj takega še ne bi bilo mogoče. Tudi v tem je napredek.

Verjetno je, da marsikdo od »tovarišev« tisti večer dolgo ni mogel zaspati; po glavi so marsikomu rojila povsem nova vprašanja. Vprašanja, katerim ni bilo več mogoče odgovarjati z marks-leninistično dialektiko....

se je odločil, da »takemu« zborovanju prisostvuje in na njem celo spregovori!

Saj pravijo, da diplomatska dostojnost ima tudi svoje meje....

Gradnje v Trstu

Tržaški občinski gradbeni urad preučuje načrt za gradnjo dvanajstnadstropne stavbe v rojanskem predmestju.

Isti urad prav tako preučuje načrt za gradnjo nove avtobusne postaje za miljsko, škofijsko in krožno progo. V poštev prihajajoči trgi so: Lesni trg, Seneni trg in Stara mitnica.

Nova tržaška tvrdka

Kmalu bo začela obratovati pri Sv. Mariji Magdaleni nova tržaška tvrdka S.P.A. (»Società Triestina Metalli Compostі«), ki bo zaposlila 50 delavcev. Tovarna bo izdelovala predvsem vijake in druge stisnjene kovinske izdelke, ki smo jih morali doslej uvažati iz Italije in Avstrije.

Cene lesa na tržaškem trgu

Cena lesa je na tržaškem tranzitnem trgu 35 dolarjev. Zato niso točne vesti, ki jih je med drugimi razširil tudi italijanski gospodarski dnevnik »Il Sole«, ki izhaja v Milanu, da notira v Trstu tombant 03 avstrijskega izvora, v tranzitu in plačan v valuti, FOB, od 38,5 do 39 dolarjev. Pravijo, da taka cena ni bila še nikoli dosežena na tržaškem trgu, pač pa samo v avstrijsko-grškem in avstrijsko-turškem kliringu.

posestniki pravilno obveščeni o zadevi, je pooblastil odbornika Skerka, naj skliče vse prizadete na skupni sestanek, kjer se jim bo natančno obrazložilo pomen te ceste in jim pokazalo, kje bo ta cesta tekla, ter šele nato vzelo na znanje njihovo odločitev.

Nato se je sklenilo, da se proda zadrugi nameščencev tvrdke »Cava Romana« v Nabrežini 3650 kv. m zemljišča za gradnjo šestih stanovanjskih hiš z 22 stanovanji po 120 lir za kv. m. Zemljišče leži pred občinsko hišo v Nabrežini. Soglasno je bil izvoljen odbornik Skerk v komisijo predsedništva področja za določitev cene vrednosti živine, ki prihaja v poštev za davčne svrhe. Nato je občinski svet odobril več sklepov ožjega odbora, ki so vsi navadnega upravnega značaja.

Ker je bilo že pozno, da bi se začelo s proračunom, se je prešlo na vprašanje »Kraškega vodovoda«, a vprašanje proračuna se je preneslo na prihodnjo sejo. O vodovodu je obširno poročal občinski tajnik, navedel je vse dobrote, a največ slabosti, ki izvirajo iz tega zelo površno izvršenega dela. Poročal je, da tega dela ni še nihče sprejel, ker tvrdke, ki so ga delale, morajo še vedno izvrševati vsa potrebna popravila. A kljub vsem popravilom ta vodovod ne dela, vsaj redno ne. Konzorcij treh občin upravlja sicer ta vodovod, a ne odgovarja za nedostatke, pač pa je predlagal ZVU, naj se vodovod temeljito popravi, predno bi ga konzorcij dokončno vzel v oskrbo. Za ta popravila bi bilo potrebnih 18 do 28 milijonov lir. Do sedaj dolguje konzorcij za dobavo vode 6.5 milijonov lir, a ni niti misliti, da bi se to plačalo. Ta voda je namreč izgubljena, ker, kar je je resnično porabljene, ta se redno plačuje. Zaradi napak v vodovodni napeljavi se izgubi 75 odstotkov vode in le 25 odstotkov vode, ki jo dobavlja ACEGAT, se resnično porabi.

Od srede do srede

14. MARCA: *Maj. gen. Sir John Winterton je imenovan za vrhovnega poveljnika zavezniških sil na STO-ju kot naslednik maj. gen. T. S. Aireya. — V Parizu zanikujejo vesti o nesoglasjih med zahodnimi delegati, ki preučujejo nove sovjetske predloge. — Angleški zunanji minister Morrison je priredil sprejem na čast jugoslovanski parlamentarni delegaciji. — Morrison je javil podpredsedniku prezidija FLR Jugoslavije, da želi Anglija nepristranski sporazum med Jugoslavijo in Italijo glede Trsta. — Najavljajo začetek pogajanj za premirje na Koreji.*

15. MARCA: *Jugoslovanski gospodarski minister Boris Kidrič zatrjuje, da sporazum med Jugoslavijo in Italijo ne more temeljiti na tristranski marčni izjavi in da se ostanki fašizma v Italiji zelo motijo, če mislijo, da bodo lahko izkoristili mednarodni položaj za izvajanje pritiska na Jugoslavijo glede Trsta. — Perzijski parlament je odobril načrt za podržavljenje petrolejske industrije. — Sile OZN se približujejo 38. vzporedniku skoro brez bojev. — Ameriški krogi so z zadovoljstvom sprejeli na znanje vest, da je zahodnonemški kancler Adenauer prevzel tudi zunanje ministrstvo. — »New York Times« piše, da bi danes nikomur ne koristilo, če bi postavljal na dnevni red tržaško vprašanje.*

16. MARCA: *Predsednik slovenske vlade Miha Marinko je na predvolivnem zborovanju v Ljubljani izjavil, da je vsako pogrevanje tristranske marčne izjave o Trstu ovira za sporazum med Jugoslavijo in Italijo. — Anglija se je pritožila pri perzijski vladi zaradi podržavljenja petrolejske industrije. — Egipet se bavi z mislijo, da bi podržavil Sueški prekop. — Na pariški konferenci štirih ni nobenega napredka. — Prihodnje zasedanje OZN bo verjetno v Parizu. — Cete OZN utrjujejo svoje položaje v Seulu. — Nemčija bo morala odslej več prispevati h kritju okupacijskih stroškov, ker so se medtem okupacijske sile povečale. — Prihodnji kongres Mednarodne zveze bivših borcev bo v Beogradu.*

17. MARCA: *V Parizu je zaključeno zasedanje ministrov Evropskega sveta. — Odstopil je poljski zunanji minister Modzelewski; za njegovega naslednika je imenovan Stanislav Skrzewski. — Jugoslovanski stalni odposlanec pri OZN Aleš Bebler je predaval o Jugoslaviji na univerzi v Filadelfiji. — Gromiko še vedno zavlačuje delo namestnikov v Parizu; z zahteve za sorazmerno zmanjšanje oborožitve velikih držav hoče SZ še povečati svojo prednost v oborožitvi. — Tudi perzijski senat je odobril vladni predlog za podržavljenje petrolejskih vrelcev.*

18. MARCA: *Italijanski zunanji minister Sforza izjavlja ob povratku v Rim, da bo v bodoče vsaka izmenjava misli glede Trsta podrejena zaščiti italijanskega narodnega dostojanstva in najvišjih italijanskih koristi. — Angleški tisk veruje v možnost oboroženega posega za zaščito angleških petrolejskih koristi v Perziji. — Ameriški senat se bavi z vprašanjem japonske mirovne pogodbe. — Cete OZN na Koreji so samo 15 km oddaljene od 38. vzporednika. — Spanija ponuja svoje čete za obrambo Evrope; prosi pa za ameriške dobave orožja.*

19. MARCA: *Jugoslavija in Avstrija sta vzpostavili redne diplomatske stike; Karl Braunias je postal avstrijski poslanik v Beogradu. — Zastopniki šestih zahodnih evropskih držav so parafirali besedilo Schumanovega gospodarskega načrta. — V Svici ustanavljajo neodvisno stranko dela. — Angleški laburistični poslanec Parker je objavil v »Manchester Guardianu« članek, v katerem obsoja italijanske iredentiste glede Trsta in poudarja pravice, ki jih uživajo Italijani na jugoslovanskem področju STO-ja. — V Perziji so zaradi umora prosvetnega ministra in sodelavca pred kratkim umorjenega vladnega predsednika proglasili obsedno stanje.*

20. MARCA: *Francoski državni predsednik je odpotoval na uradni obisk v Združene države. — Sile OZN na Koreji so samo 27. km oddaljene od 38. vzporednika. — Perzijski senat je dokončno odobril zakon o podržavljenju petrolejskih vrelcev. — Francoski zunanji minister Schuman je sprejel jugoslovansko parlamentarno odposlanstvo. — V Parizu se razpravljanje štirih namestnikov brezuspešno zavlačuje. — V kratkem bo konferenca držav latinske Amerike. — Angleški maršal Montgomery je postal Eisenhowerjev namestnik pri poveljstvu atlantskih sil.*

Slovensko dobrodelno društvo v Trstu

ponovi v nedeljo 1. aprila 1951 točno ob 16.30 v koncertni dvorani »Ljudskega doma« v ulici Teatro Romano — sedež Zavezniške vojaške uprave — Vhod »B«

veseloigro v treh dejanjih

STARI GREHI

Spisal: *dr. Josip Stolba* Režija: *Kralj Vladislav*

Osebe:

ZAPOTOCKY, častni konzul	*KRALJ VLADISLAV*
KUCERA, polkovnik	*VIKO SVAGELJ*
NOVAK, bivši tovarnar	*REBEC SLAVKO*
KATRA, hišna pri Zapotockem	*IZA KRALJEVA*
KRUPIČKA, sluga pri Kučeri	*BERTOK MARIJ*
EMA MRACKOVA	*TEA RISTICEVA*
NIMRTONDLOVA, vdova	*ROZA STOPAR*
SOULOVA, vdova	*TONCI TURKOVA*
RUDOLF HORLIVY, inženir	*STRUNA D.*

Dejanje se godi v avstrijskih časih v Pragi.

Igra je žela pri prvi vprizoritvi jako velik uspeh in zbudila pri občinstvu ogromnega smeha!

Vstopnice dobite:

V Trstu: Na sedežu društva v ulici Machiavelli 22-II, tel. 62-75. — V tiskarni »Adria« v ulici S. Anastasio štev. 1-c, tel 30-39. — Pri vseh odbornikih in zaupnikih društva.
V Barkovljah: Mirodilnica T. Scheimer, ulica Cerreto 2.
Na Opčinah: Trgovina A. Kalin, ulica Hermada 14.
V Nabrežini: Trgovina Bratje Trčon, Nabrežina št. 124.
V Bazovici: Trgovina Mahnič.

OPOZORILO: S.D.D. pripravlja za 25. aprila t. l. Sommerset Maughamovo dramo v treh dejanjih: SVETI PLAMEN v režiji V. Kralj-a.

Sir John Winterton naslednik gen. Aireya

Britanska vlada je za novega vrhovnega poveljnika angloameriškega Svobodnega tržaškega ozemlja imenovala generalnega majorja Sira Thomasa Johna Willoughbyja Wintertona.

General Winterton ima 53 let in je bil britanski visoki komisar in vrhovni poveljnik britanskih sil v Avstriji. Obenem je bil tudi podpoveljnik zavezniške visoke komisije za Avstrijo.

V prvi svetovni vojni je gen. Winterton služil v Franciji, kasneje pa je bil tudi v Burmi.

Sestanek SDZ v Malem Repnu

Sestanek pristašev SDZ, ki smo ga imeli preteklo nedeljo, je pokazal, da se naša vas zanima za politični in gospodarski položaj v svetu in doma; posebno pa je vladalo zanimanje za vprašanja v zvezi z ohranitvijo Svobodnega tržaškega ozemlja.

Navzoči so zatrdili, da se bodo tudi na bodočih občinskih volitvah izrekli za slovensko narodno listo in jo priporočali ostalim vaščanom, ker so prepričani, da bodo samo izvoljeni kandidati te liste resnično branili slovenske interese in upravljali občino v splošno korist vseh vaščanov.

Občni zbor Slov. dobrod. društva v Trstu

Slovensko dobrod. društvo javlja vsem svojim članom, da se bo vršil III. redni

OBČNI ZBOR

v nedeljo 8. aprila t. l. ob 10. uri v društvenih prostorih v ulici Machiavelli št. 22-II s sledečim dnevnim redom:

1) Poročilo predsednika, tajnika in blagajnika
2) Razrešitev staremu odboru
3) Volitve novega odbora
4) Slučajnosti

Apeliramo na članstvo, da se polnoštevilno odzove povabilu in s svojo navzočnostjo podpre vsestransko dosedanje in bodoče delovanje SDD.

Kongres šolnikov in šolska razstava

Dne 18. in 19. marca je bil v Trstu v škedenjski dvorani kongres šolnikov Svobodnega tržaškega ozemlja ob udeležbi zastopnikov goriških, beneških in koroških šolnikov. Kongres bi moral biti viden dokaz enotnih pedagoških stremljenj vseh šolnikov z našega ozemlja, zaradi pripravljalnih nedostatkov pa je kongres organizirala samo Zveza prosvetnih delavcev Enotnih sindikatov STO-ja v Trstu. Na kongresu so bili podani referati in koreferati o stanju in razvoju slovenskega šolstva v zamejstvu. Povoljno je učinkovala smotrno prirejena razstava o slovenskem šolstvu v dvorani pri Sv. Ivanu.

Objektivnost radio postaje Trst I.

V ponedeljek zvečer je Radio postaja Trst I. prenašala radio reportažo o prihodu gen. Wintertona. Med ostalim je prenašala tudi pozdravni govor, ki ga je imel župan občine Devin-Nabrežina na bloku pri Devinu. Zanimivo pa je, da so gospodje pri radiopostaji Trst I. prenašali besede župana samo v italijanščini, tako da je vsak poslušalec upravičeno mislil, da je župan govoril samo v tem jeziku in ne tudi, in predvsem, v slovenščini.

Neobjektivnost je pa še večja, ako pomislimo, da županovega pozdrava sploh niso snemali na trak na devinskem bloku, ampak — ko so gospodje izvedeli, da je župan govoril v slovenščini na bloku — so šli z avtomobilom v Nabrežino in so prepričali župana, da jim je ponovil govor samo v italijanščini, češ da njih ne zanima, kar je govoril v slovenščini, tako da tiste besede, o katerih so poslušalci radia mislili, da so bile spregovorjene na devinskem bloku, so bile dejansko snete na trak pred neko nabrežinsko gostilno!

Torej dvakrat falzifikat: prvič, ker niso poročali, da je g. župan govoril najprej v slovenščini, drugič pa ker županovega govora sploh niso snemali v Devinu, kakor so to napovedali.

In vse to, ker jih je strašno bodlo v oči, da je bil g. general ob njegovem prihodu na STO pozdravljen v slovenščini!

Čestitke

Pred kratkim je na tržaški univerzi napravila doktorat iz filozofske skupine prof. gospa dr. Neda Abram - Jevnikar iz znane zavedne slovenske tržaške družine. Gospe profesorici, dvojni doktorici, ki je tudi prvovrstna pianistka, iskreno častitamo in ji želimo polno uspehov na polju znanosti in umetnosti.

Zbirka za Narodni dom

Babičeva Osvobodilna fronta si je postavila v program, da prične ob desetletnici svojega obstoja na Tržaškem s pripravljalnimi deli za zgraditev Narodnega doma v Trstu. Pripomniti moramo, da gre pri tem za popolnoma politično akcijo ene same slovenske stranke, predstavnice Titovega komunizma na Tržaškem. V pripravljalnem odboru ne sodelujejo ne Slovenska demokratska zveza, ne druge slovenske demokratične nekomunistične organizacije.

Jasno je, da v tem okviru postavljeni Narodni dom ne bo služil potrebam vseh tržaških Slovencev brez razlike političnega prepričanja, temveč bo predstavljal predvsem oporišče sedanji Babičevi politični skupini. Slovenski demokrati sicer ne izključujejo, da bo v izpremenjenih razmerah ta eventualno postavljeni Narodni dom vendarle nekoč še služil resnično splošnim narodnim svrham, obenem pa po vseh dosedanjih izkustvih ne morejo izključevati, da se ne bo z njim ponovilo isto, kar se je zgodilo z mnogimi premoženji, ki so jih predstavniki iste politične skupine, katera napoveduje sedaj gradnjo Narodnega doma, v polpretekli dobi kupili ali upravljali v Trstu. Pod njihovim »spretnim« vodstvom je namreč Ciril-Metodova šola postala komunistična tiskarna, za katero še vedno visi pravda s kominformisti, marsikatera stavba in podjetje, kupljeno s slovenskim denarjem pa je prešlo v kominformistične roke.

Upoštevajoč navedena dejstva in pomisleke nekomunistični Slovenci in Hrvati Svobodnega tržaškega ozemlja ne morejo podpirati akcije, ki jo je započela Babičeva komunistična skupina iz izključno svojih političnih namenov.

Nezdružljivo z diplomatsko dostojnostjo

Pretekli teden so zborovali v Trstu najskrajnejši iredentisti, zbrani v Istrskem narodnem osvobodilnem odboru (»CLN dell'Istria«).

Tudi oni imajo pravico do svobodnega izražanja svojih misli in da javno zborujejo, saj je demokratična širokogrudnost zelo velika!

Vendar bi se moral nekoliko zamisliti vsaj grof Carrobio, ki je vodja italijanskega odposlanstva za Svobodno tržaško ozemlje, predno

Petrolej za Trst

ECA javlja, da je bilo nakazano Trstu za 260.000 dolarjev petroleja iz Južne Amerike. Pogodbe za nakup morajo biti urejene do 31. julija.

Seja občinskega sveta v Nabrežini

Pretekli četrtek dne 15. t. m. se je nadaljevalo zasedanje občinskega sveta v Nabrežini.

Se pred čitanjem zapisnika je župan predlagal, naj bi se poslala odhajajočemu generalu Aireyu pismena zahvala za vse, kar je napravil dobrega naši občini v gospodarskem oziru. Odbornik Slavec je bil takoj proti temu in to iz čisto komunističnih ozirov. Svetovalec Pertot je priznal generalove zasluge na gospodarskem polju, a izjavil je, da Slovencem ni bil naklonjen. Isto je izjavil odbornik Terčon, da se mu politično nimamo za kaj zahvaljevati, a z zahvalo za gospodarske usluge se strinja. Županov predlog je bil nato z 11 proti 7 glasovom sprejet.

Po čitanju zapisnika je svetovalec Pertot predlagal, naj bi občinski svet zaslišal predstavnika posestnikov zemljišč ob nameravani obrežni cesti. G. Kakeš je kot zastopnik vseh prizadetih posestnikov izjavil, da nihče ne bo oddal zemljišča za to cesto zastonj. Občinski svet je to vzel na znanje, a ker ni bil uverjen, da so dotični

Tako podpira Jugoslavija trgovsko akademijo

Iz trgovskih krogov prejemamo razne pritožbe, kako vodi Jugoslavija svoje trgovske posle. Prednost daje, če le mogoče, trgovcem nasprotne narodnosti, češ da so naši reakcionarji. V dopisovanju pa odgovarja na slovenska ali hrvaška pisma kar italijansko ali pa nemško. Glede tega se posebno izkazujeta Zagreb in Beograd.

Upravičena pritožba

Gospod urednik,

V zadnji številki »Demokracije« ste prinesli poročilo o tiskovni konferenci v »Ljudskem domu« v zvezi s »tednom varnosti«.

K tej vesti bi pa hotel pripomniti samo to: četudi se razvidi iz hotenja po odstranjevanju streliva velika skrb po zmanjšanju nesreč, je krivica, da so bili po našem Krasu in v popolnoma slovenskih vaseh plakatirani lepaki v italijanskem jeziku!

Nehote se nam pojavi misel, da ni morda to le opomin za italijanske izletnike, ki prihajajo na slovenski Kras! Kaj bo od tega razumel recimo ljudskošolski otrok, ki ne pozna italijanskega jezika, pa je največ v prosti naravi?

Kraševec

VELIKA NOČ
PRI BENEŠKIH SLOVENCIH

Za oljčno nedeljo si otroci povežejo v snope oljčne in lovorjeve veje in jih v naročju ali pa z obramnico z velikim ponosom nesejo v cerkev k blagoslovu.

Blagoslovljena »ojka« mora biti pri vsaki hiši, ker z njo »požegnavajo« polje. Biti mora pri domu, ko »gospod nunac« prinese bolniku sv. popotnico, da z njo pokropi bolnega. Z »ojko« kropijo ljudje »mrliča«. Kadar pa se bliža »huda ura« in grozi toča, jo pa žgo na hišnem pragu, da s »kadižem požegnajo« vreme ali pa z »ojko« mečejo v zrak blagoslovljeno vodo.

Na veliki teden se otroci že prve dni mučijo s pripravljanjem čim lepšega in večjega »laskotca« ali »klopotca« ali »drljevk«, da bodo na veliki četrtek in petek s prav hudim ropotom strašili »Judeža in razbojnike«.

Na veliki četrtek in petek otroci nimajo druge stvari v rokah kot »laskotac« ali »drljevke«. Ob vseh urah se zbirajo v gručah in se trudijo za strašno ropotanje, tako da jih morajo gospodinje venomer odganjati od stanovanj, ker se v hiši ni mogoče niti pogovarjati in sporazumevati, pa tudi v hlevu se krave strašijo in skačejo v jasli. Zato se »puobičić«, kaj ponosni na svoje ropotalje, spravljajo rajši kam na bližnji hrib. Toliko rajši, da tekmujejo tudi s fantiči bližnjih, sosednjih vasi. Kdor drugega z »drljevko« preglasi, ta kaj velja.

Gospodinje ves teden »frigajo« (umivajo) mize, pode, omare, okna, »češijo« (čistijo) kuhinjsko posodo. Če se gospodar obotavlja, da bi pobelil kuhinjo, češ da ni treba ali da ne utegne, pa ženske kar same z metlo pobelijo stene v kuhinji, da ne bodo imele pred drugimi »špota« (sramote). Na veliki petek prezračijo vse omare, izložijo na zrak vso obleko.

Največjo skrb pa imajo gospodinje, da pripravijo »žegnanco« in vsakemu otroku po eno »golobico«, ker je bil priden ali pa še bo. Zato na veliki petek veje iz hiš prijeten vonj zabeljenega kruha.

Kljub tolikemu trudu in delu pa gospodinje ne pokusijo ničesar ne od jedi in ne od pijače. Vse za pokoro.

Na veliko soboto zjutraj se vsi otroci zberejo pred cerkvijo okoli ognja. S seboj imajo na železnih žicah privezane drevesne gobe ali pločevinaste posodice. Cim duhovnik ogenj blagoslovi, že z velikim hruščem prižigajo gobe ali žerjavico tlačijo v posode. Potem pa jih naglo vrte po zraku, da se ogenj dobro prime in žerjavica dobro tli. Tako mahaje po zraku zdrve domov, da brž zakurijo na domačem ognjišču z »žegnanim ognjem«.

Ko se na veliko soboto zvonovi odvežejo in zapojo »glorijo«, hite po mnogo krajih k studencu ali kamor koli v vodo umivat se. Drugod zopet mečejo čez glavo za hrbet, čim dalje mogoče, kamne. Cim dalje bo odletel kamen, toliko bolj v stran od njega in doma bodo kače in druge strupene živali.

Popoldne na veliko soboto si gospodinje izberejo ali izposodijo najlepšo pletenico, jo pregrnejo s snažnim prtom ter nanjo naložijo »žegnanco«, vmes nekaj pirhov, klobaso, pešćico soli in otrobov (vse v posebnih zavojčkih) in povrh »golobice«. (»Golobice« so umetno zaviti hlebčki, podobni golobom. Imajo kljun in rep. Vsaka »golobica« ima na hrbtu vdelan lepo barvan pirh, ki ga je polovico videti izpod krušne skorje. »Golobica« ima v kljunčku tudi oljčno vejico.)

Pletenico, naloženo z dobrotami, gospodinje pogrnejo s snažnim prtom. Na rob pletenice privežejo še oljčno vejico. Ko v cerkvi pozvoni, neso k blagoslovu. Tudi otroci gredo z mamo. So v velikem strahu, da bi mami kdo ne ukradel njihovih »golobic«.

Po vaseh, kjer ni cerkve, prineso gospodinje pletenice ob določeni uri v navadno izbo kakšne hiše. Včasih pa postavijo pletenice kar zunaj na »lindi« (odprti veži) ali na dvorišču, kot je pač navada. To je nestrpnega čakanja, kdaj pride »gospod nunac«. Otroci hodijo vsak čas na ogled. Ko se prikažejo prvi strežniki s kadilom, je vse pozorno. Se bolj med blagoslovom. Po blagoslovu pa nastane živa radost med otroki. Sele sedaj jim matere izročijo »golobice«, da jih smejo vzeti v roke in pokazati drugim. Z zobmi pa še ne smejo zraven. »Zegnance« in »golobice« smejo jesti šele v velikonočnem jutru. V starih časih so družine na veliko noč vstajale zelo zgodaj. Najprej so zmolili »rožar« (rožni venec) in šele potem je gospodinja razrezala »žegnanco« in je dala vsakemu članu po velik kos. Se danes je marsikje tako. S kosom »žegnance« se vsakdo prej blagoslovi (v obliki latinskega križa), šele potem si »žegnanco« nadrobi v mleko ali kavo.

Pri veliki maši na veliko nedeljo vsi pojo znano velikonočno pesem.

Po službi božji se otroci zbirajo v gruče. Vsak ima pirh v roki. Po vrsti jih pokladajo k zidu, določijo črto, dva ali tri metre v stran, in izza te črte drug za drugim merijo z novci (s »palanko«) v pirhe. Kdor zadene, dobi pirh in denar, ako ne, pa dobi lastnik pirha tvegani novec.

Ta igra se ponavlja, dokler je kaj pirhov in novcev.

Na veliki petek

Brezdomcev dolge, nepregledne trume
pred božji grob poklekajo molčè . . .
Na vdrta lica silijo solzè —
le malokdo pogleda jih in ume . . .

Kaj z mrtvim Kristom v grob so položili?
Družine svoje, domačije — vse . . .
In upov sto in sanj . . . Sam Bog pač ve . . .
Vse so v viharju časa izgubili . . .

Poslušaj, božji Sin, te neme vzdihe
in ne zavrzi njih molitve tihe,
Ti, ki od mrtvih vsal boš tretji dan.

Se njim zasije jutro naj vstajenja,
da njih življenje vredno bo življenja . . .
Gospod, naj vera njih ne bo zaman!

LJUBKA SORLI

Bilo je nekaj tednov pred veliko nočjo. Mama mi je obljubila, da mi bo nekaj kupila, če bom do praznikov prav pridna. Seveda sem se takoj začela truditi, da bi bila pridna, posebno pa, da bi je ne nadlegovala s svojim otročjim sitnarjenjem. A preveč sem bila tega vajena, kajti zdaj, ko je moralo to odpasti, mi je postalo dolgčas.

Da bi se malo raztresla, sem se začela igrati s svojimi starimi igračami. Vse sem že poznala, nobena me ni več posebno pritegnila. Zato sem morala imeti seveda vse hkrati pred seboj. Po celi kuhinji sem jih raztresala. Mami, ki je imela pred prazniki v kuhinji mnogo opravka, so bile igrače na poti, zato jih je kar lepo na kup pometla in zaklenila v omaro. Tako sem ostala z dolgim nosom in spet mi je bilo dolgčas. Tako sem še nestrpneje pričakovala praznikov, prvič zaradi obljubljenega darila, drugič pa, da bi me rešili, da bi mi potem ne bilo treba biti več tako pridna.

Končno je prišlo velikonočno jutro. Nebo je bilo lepo umito in veselo. Sonce se je ljubeznivo smejalo. Kamor se je ozrlo oko, povsod je bilo vse praznično oblečeno, kot da bi hotela cela zemlja proslaviti Kristusovo vstajenje.

Iz kuhinje je prijetno in vabljivo zadišalo, ker so pripravljali nekaj dobrega. Miza je bila že lepo pogrnjena s svetlim, belim prtom. Na njej so se smejali lepo pobarvani pirhi. V skodelicah se je kadila čokolada. Koliko vabljivih duhov, a kako razločno se je izmed vseh odlikoval imenitni duh po kuhani gnjati in poticah!

Kot bi trenil, sem bila oblečena. Mama je rezala kruh. Moje oči so se pasle na vseh teh dobrotah. Iskale so pa še nekaj, kje je obljubljeno darilo. Mama je to opazila. Nasmehnila se je, odprla omaro in potegnila iz nje majhen zavitek. Zdaj so se mi oči zasvetlile. Razvila je zavitek in — iz njega se je zakotalilo veliko čokoladno jajce! To je bilo darilo zame. Bila sem ga vesela. Kadar sva hodili z mamico na sprehod, sem se večkrat ustavila pred izložbami z velikonočnimi darili, posebno všeč so mi bila velikonočna jajca. Tako rada bi bila imela enega! Mama je to vedela in mi ga kupila.

Vzela sem ga v roke. Nekaj je razbijalo v njem. Bog ve, kaj je notri? Mama mi ga ni pustila odpreti. Vzela mi ga je z rok, da ga ne bi razbila. Moja radovednost je zdaj še zrasla. Kaj neki je v njem? Kaj neki je v njem?

Mama je jajce spravila na omaro. Kadar koli sem hotela, sem ga lahko videla. A tudi brez tega bi bila vedno mislila nanj.

Ko sem nekoč mislila, da je mama odsotna, me je radovednost premagala. Pristavila sem k omari stol, splezala nanj in se toliko časa stegovala, da sem dosegla jajce. Zdaj sem ga imela v rokah! Srce mi je utripalo od razburjenja. Tedaj pa je nenadoma vstopila mama! Pomislila sem na svoj greh in od strahu spustila jajce z rok. Padlo mi je na tla in se tam razbilo. Za jajcem sem telebnila na tla še jaz.

Ne vem, kaj mi je rekla mama. Spominjam se le, kako sem med črepinjami razbitega jajca zagledala majhnega dolgouhega zajčka iz čokolade. To je bila vsebina mojega tako oboževanega darila! Moje razočaranje je bilo veliko.

Od takrat nimam več zaupanja v podobna svetla darila. Vedno si mislim: lepa lupina, prazna vsebina.

Marc Živka, II. g.
Iz »Literarnih vaj« dijakov slovenske nižje gimnazije v Trstu, II-1.

NA GORIŠKEM

Prvi dih pomladi prebudi tudi v človekovem življenju nove sile. Velikonočni zvonovi neprenehoma naznanjajo novo pomlad.

Tiha in cvetna nedelja začenjata velikonočne praznike z njihovimi običaji.

Tudi pri nas gredo na veliki četrtek zvonovi »v Rim«. V času, ko so zvonovi zvezani, se oglasijo »raglje« ali »drdre«. Veliki raglji v zvoniku pomagajo še otroci s svojimi majhnimi »ragljami« po vasi.

Na veliki petek v nekaterih vaseh na Vipavskem ne perejo, ker so na ta dan Judje prali Kristusova oblačila, ki so bila vsa krvava.

Na veliko soboto zjutraj blagoslavljajo v cerkvi ogenj. Otroci prenašajo blagoslovljeni ogenj po hišah na tleči gobi. S tem ognjem zakurijo tisti dan v vsaki hiši. Popoldne nesejo dekleta k »žegnu«. V visoko naložene jerbase spravijo kolače, potice, gnjat, pirhe, hren in drugo ter vse pokrijejo z belim vezenim prtom. K »žegnu« prinesejo pa tudi otroci vsak svojega »menihа«. To je iz testa napravljen menih, ki ima za obraz vgneteno kurje ali gosje jajce, na katerega navadno narišejo oči, nos in usta.

Ta blagoslovljena jedila se načnejo na veliko noč zjutraj. Vsak član družine dobi svoj del jedi, med katero ne smo manjkati hrena. Razume se, da se »žegnane« jedi zavžijejo na tešče.

„FULJA“

Na Goriškem se vesele otroci, ko bodo zopet pokusili velikonočne dobrote, zlasti »fuljo«. Kaj pa je »fulja«? To je velikonočna jed, ki je podobna klobasi. Ni sicer lepa, a je zelo dobra. »Nebeška«, pravijo! Če ni »fulje«, ni velike noči. Ta okusna jed se takole pripravi: Veliko kruha se zriblje. Dodati je treba rozine, limono in nekaj jajc, da se vse drži skupaj. Vse to se namoči z mlekom ali pa s pršutovo juho. Potem je treba vse ugnesti. Nato se napravi »fulja«. Skuha se v vodi; kuhana se postavi na krožnike in se potrosi s sladkorjem. To je tista imenitna »fulja« v Biljah. Brez nje bi velikonočnim dobrotam polovico manjkalo!

Smrt in vstajenje

Mala vasica je ležala pod hribom. V vegastih, a čednih hišah so živeli krepki, zdravi ljudje in veselje je napolnjevalo vas. Z oken so žareli nageljni, prijazno je dišal rožmarin — bila je to lepa, vesela vasica.

Nekega dne pa je prišel za vasico veliki petek. Razširila se je novica o vojni in mlade, krepke vaščane so vpoklicali pod orožje.

Zaplakali so zvonovi, zajokale matere, v bojazni, da ne vidijo več svojih sinov. Četica vpoklicanih pa se je po blagoslovu domačega župnika odpravila v mesto, s cvetjem, pesmijo, molitvami. Fantje so peli, žene so jokale, otroci so mahali za njimi z drobnimi ročicami. Čez noč je legla senca nad vasico.

Pri Mohorjevih je ostala gospodinja sama, kajti mož in sin sta ji odšla. Sama se je trudila in garala od jutra do večera, pomagalo ji je le Markovo dekle, sosedova Anka. Kmalu je minulo leto, nato dve, tri, odkar ni bilo moških na vasi. Vaščani so si pomagali drug drugemu, ob večerih so se zbirali in kramljali o domačih možeh, prebirali redka poročila.

Približala se je velika noč in spet je kazalo, da bodo tudi tokrat morali vaščani sami preživeti praznike. Narava se je prebudila in vse je ozelenelo, toda Mohorjeve matere danes ni bilo na polju. Anka je s skrbjo pohitela k sosedovim in tam našla mater vso objokano. Držala je v roki list o moževi smrti. Slepa za vse se je starka napotila med njive, da bi naravi potožila svojo bol. S težavo je hodila med ogradami, se opotekala med cvetočimi mandlji in bolščala predse v nemi grozi. Nič več ni jokala. V prsih jo je tiščalo, zdelo se ji je, da ji je postalo srce ena sama rana, in otopela od strašne žalosti se je naslonila na drevo. Gledala je predse: po rebri so se vrstili številni vinogradi, češnje so brstele, med bori so skakljali vrabčki in ščebetali na vse pretege. Ona pa je molče zrla: zasolzene oči so videle vse le še v megli. Spominjala se je davnih dni sreče ob strani moža, v duhu gledala neštevilne plodove, ki sta jih skupno pridelala, noči, ki sta jih oba prebedela v skrbi za sina, za Marka edinca. In zdaj je vse minulo, ljubljenega tovariša ni bilo več. Niti za grob ni vedela, da bi mu lahko nosila cvetja, da bi mu prižgala svečko v spomin in pomolila zanj. Zvrtelo se ji je, opotekla se je, iz duše pa se ji je izvil en sam krik, kot obtožba ranjenega bitja, in ihtel, jokal do neba...

Iz dneva v dan je hirala uboga mati. Že zdavnaj bi jo bila ugonobila žalost za rajnkim možem, da je ni držala pokoncu trdna vera in upanje na sinovo vrnitev. Saj ji vendar niso mogli vzeti oba! Vsaj sin se mora vrniti. Iskre nade so gorele v opešanih očeh in edina Anka, ki ji je stregla, je mogla videti, s kakšno nadčloveško močjo se je mati borila za življenje, da bi dočakala sinovo vrnitev.

Bil je veliki petek. Vaščani so bili veseli, srečni, kajti vojna je končala in mnogi fantje so se srečno vrnili. Stari materi so prikrivali srečno novico, da se ne bi mučila, ko njenega Marka še ni bilo domov. Toda mati je nekaj slutila. Silila je iz postelje, kot da mora izrabiti še zadnje sile, predno umre. In tako je videla fante, začula je v daljavi njih pesem in zaplakala: »Anka! Naši fantje so doma!« Dekle ni vedelo odgovora, a mati ni obupala. Njena vera je bila trdna. »Danes umira Jezus! On mi bo izprosil sina, On mi bo pomagal!« Anka je ihtela za mater, za Marka, zase. Nežno je božala uvelo starkino roko. Tiho je zaprla okno in prižgala večno lučko. »Marko!« je še zahropla mati in od tedaj je onemela ter samo še bledla v vročici. Kupa trpljenja je bila polna; kaplje srčne krvi so že padale preko roba.

V nedeljo so zazvonili zvonovi. Mati je že tretji dan ležala v nezavesti in bledla. Jecljala je imena svojih najdražjih, klicala moža in sina. Zvesta Anka ji je stregla, ji nosila rož. Bil je krasen pomladni dan, mačice na vrbah so se pravkar razpele in snežni zvončki so pokukali izmed mahovnatih tal. Mati je naenkrat razprla oči in šepnila: »Pojejo! Naši fantje!« Anka je vzdihnila, mati pa je trudoma šepnila: »Vrnili so se... A tudi Marko pride!«

Nebogljeno je premikala sivo glavo, njene oči so iskale Ankinih. Anka pa je ihtela, srce se ji je trgalo. Velika noč je. Vsakomur prinese radosti, olajšave. Za Mohorjevo mater in za Anko ničesar več ni bilo. Anka se ni mogla več premagovati. Ihté je stekla ven, na travnik, med kamnite ograde in zelene borovce, da tam zakriči od silne bolesti, kjer ji bodo solze lahko svobodno olajšale dušo.

Medtem pa je mati sama ležala. V njeni izmučeni glavi ni bilo ničesar jasnega več. Zaprla je oči. Od daleč je čula nejasne klice. In glej, zdelo se ji je, da jo je rajni mož prijel za roko, jo pobožal po osivelih laseh. Na vso moč so pritrkovali zvonovi, maša je končala in ljudje so hiteli iz cerkve. Mati se je sunkoma dvignila in zavpila: »Marko! Marko! Že prihaja moj sin!« Omahnila je v silnem naporu. Zdajci so se odprla vrata in na pragu je obstal Marko. »Sin!« Utrujeno srce materino je še zadnjič vzplamtelo, da se použije v silnem plamenu ljubezni, da objame svojega otroka. Ni imela več moči, da bi govorila, njene temne oči so nemo božale sina, mu govorile najslajšo govorico materine večne ljubezni.

Nato jo je premagalo. Zaprla je oči in solze so ji polzele po velih licih. Prišel je župnik in pričel z molitvami za umirajoče. Marko je težko sopeč stiskal ustni in molil, molil. Šele tedaj je župnik opazil, da fant nima več leve roke.

Anka je bila natrgala šop zvončkov in trobentic in je zasopla stopala proti ogradi. Od daleč je gledal Marko na njenih zardelih licih sledove solz. Obrnil se je od okna in se zazrl v materin mrtvi obraz. Kaj naj stori, brez očeta, brez matere, brez roke? V obupu je zaprl oči. Zdramila ga je župnikova roka.

»Mati ti je umrla, moj sin. Toda bilo je treba trpljenja, bridke smrti na križu, da je Kristus danes vstal in zmagal smrt. Pomlad pride po zimi, svetlejša zarja se porodi po viharni noči. Vzemi Anko, ki je dobra, pridna; naj ti bo ona v življenju varna roka, zvesta tovarišica. Naj ti bo današnji dan vstajenje v novo življenje!«

Zasopla je prihitela v kamro Anka. Opotekla se je ob pogledu na mrtvo ženo in pokleknila ob postelj. Iz naročja so ji padle cvetlice po tleh. Skozi okno so lili sončni žarki vprav na obe: posrebrili so lase mrtve matere in zlatili lase mladega dekleta. V cerkvici se je oglasil navček, veter je ponesel preko trtij in ograd zadnji pozdrav ženi, ki se je vračala v isto zemljo, s katero se je mučila vse svoje dni.

Anka in Marko pa sta preko matere gledala v bodočnost; župnikove tresoče se roke so ju blagoslavljale. Večerna zarja se je rdeče razlila čez nebo do obzorja. V dalji je pritrkavalo v velikonočni praznik.

Neva

PRIMOŽ TRUBAR
SLOVENSKI NARODNI BUDITELJ
OB ŠTIRISTOLETNICI PRVE SLOVENSKE KNJIGE

Ko je avguštinski menih Martin Luter (1483-1546), sin nemškega rudarja, zasedel l. 1508 stolico filozofije na univerzi v Vittenbergu, sta se rodila v Rašici pri Turjaku Primož Trubar in v Ninu v Dalmaciji Petar Zoranić, ki imata ogromne zasluge za razvoj književnosti med svojima narodoma. Medtem ko je Luter že postavljal temelje svoji protirimski verski obnovi, je rojenica povezala Slovenca Trubarja in Hrvata Zoranića, da sta istočasno v humanistično vzvalovljenem ozračju probujala vsak svoj narod v dobi, ki je za naš slovanski jug polna viharnih pretresljajev.

Trubar je svoje književno delo stavil v službo Lutrove verske obnove, čemur je popolnoma podredil izdajo Abecednika, Katekizma in Novega testamenta, Zoranić pa se je zatopil v narodno prebujevalno delo, ko je v »Planinah« sorojake pozival, naj trgajo zlate sadove hrvaškega pismenstva na vrtu Slave in naj jih ne kradejo s skopih gred latinskega sveta.

Slučajna povezanost Trubarja s hrvaškim preroditeljskim zagonom pa je prišla do stvarnega izraza tudi na verskem obnovitvenem polju, ko je l. 1557 bivši štajerski deželni glavar Ivan Ungnad, baron soneški, hotel razširiti luteranstvo na slovanski Balkan in na Italijo. Ungnad je hotel s pomočjo srbohrvaščine poluteraniti celo Turke! Na turškem dvoru v Carigradu je bila namreč tedaj srbohrvaščina nekak diplomatski jezik. Zato je ustanovil Ungnad v Urahu tiskarno, jo opremil z glagolskimi in cirilskimi črkami, najel hrvaške stavce, korektorje in pisatelje ter ukazal prevajati sveto pismo iz nemških in slovenskih izvirnikov v srbohrvaški jezik. Delo je vodil Primož Trubar v sodelovanju s Štefanom Konzulom, Antonom Aleksandrovićem Dalmatinom in Jurijem Juričićem.

x x x

Neizprosna borba med katolicizmom in luteranstvom, tekma med osrednjo cesarsko oblastjo in svobodoželjnimi fevdalnimi gospodi, borba za nadoblast na Balkanu med muslimanskim Carigradom in katoliškim Dunajem uokvirjajo borbo za staro pravdo slovenskega in hrvaškega kmeta.

Trubarjev oče, premožen tesar in mlinar, si ni zataknil za klobuk vejice zimzelena in ni šel z vilami na brezsrčno gosposko; miselno je bil celo na nasprotni strani, zato je v krutem precepu obvisel l. 1525 na puntarskih vešalih.

x x x

Družinska nesreča je pognala mladega Primoža v bedo in s tem nasproti njegovi veliki usodi. Na Dunaju se je preživljal s cerkvenim petjem in z miloščinami. Spomin na brezskrbna dijaška leta na Reki in v Solnogradu je Trubarja le vzpodbujal k uporni vztrajnosti v borbi za obstanek.

Na Dunaju je spoznal nadarjenega mladega cerkvenega pevca Primoža Trubarja tržaški škof Peter Bonomo (ki je od l. 1512 do l. 1523 zavzemal na Dunaju najvišje politično mesto) in ga povabil v Trst, kjer se je kot škofov služabnik pripravljal za duhovniški poklic.

Luteranstvo je bilo tedaj v Trstu prilično močno, saj je znano, da so bile čistke luteranstvu predanih meščanov na dnevnem redu v meščanski bratovščini sv. Frančiška. V ostalem pa je nova vera s pomočjo gosposke kmalu preplavila slovensko zemljo, ni pa zajela širokih tlačenih ljudskih množic prav zaradi preočitne podpore, ki jo je uživala med plemiči in ostalo fevdalno gospodo.

Tržaški škof Bonomo je bil luteranstvu naklonjen in je svojim bogoslovcem rad razlagal Kalvinove spise.

Škof Bonomo je poveril že l. 1527 mlademu bogoslovcu Trubarju župnijo v Loki pri Zidanem mostu in kmalu nato še kaplanijo pri sv. Maksimilijanu v Celju. Medtem je Trubar spopolnjeval svoje bogoslovno znanje na Dunaju. L. 1530 je bil v Trstu posvečen v duhovnika in škof Bonomo mu je dal mesto pridigarja-kantorja v tržaški stolnici. Kot kaplan v Loki (1530) se je Trubar prepričal, da ni nova vera pognala korenin med našim kmečkim življem, ki je še vedno kljubovalo v borbi za svoje pravice katoliškim kakor tudi protestantskim graščakom. Zato se je Trubar zatekel v lutrovsko naprednejšo Ljubljano, ki je tedaj imela le 7.000 prebivalcev, kjer je postal l. 1531 stolni pridigar in se izživljal v družbi tajnika deželnih stanov Matije Klombnerja.

Vzporedno je deloval tudi na Štajerskem, na svoji župniji v Laškem (1533). Ko ga je začel preganjati škof Krištof Ravbar (1493-1536) in mu prepovedal pridigati v stolnici, mu je dal mestni magistrat na razpolago cerkvico sv. Elizabete v meščanskem špitalu, kjer je deloval do l. 1540. Po kraljevem ukazu se je tedaj moral vrniti v svojo župnijo. L. 1541 se je zopet mudil v Trstu.

Lutrovsko usmerjeni škof Kacijanar (1536-1544) je imenoval l. 1542 Trubarja za stolnega kanonika v Ljubljani, kjer je bil kapitelj večinoma že luteranski. L. 1544 je sledil Kacijanarju škof Urban Tekstor Tkalčič (Kavčič), ki je v svoji protiluteranski vnemi odstranil l. 1546 Trubarja iz Ljubljane in ga poslal v St. Jernej na Dolenjsko. Škof Urban Tekstor je bil, kot sicer tudi oba njegova naslednika Konrad Glušič in Ivan Tavčar, naš kraški rojak, ki je kot kmečki sin videl v lutrovstvu ne samo verski upor, ampak tudi prehajanje suženjskih spon preprostega ljudstva iz propadajočega pokvarjenega kroga katoliških zemljiških gospodov na novoversko vzkipelo gospodo in meščanstvo.

x x x

Važne so bile v tej dobi verske silnice pri politični preobrazbi naše zemlje. Lutrovstvo in katolicizem sta si izmenjavala trde udarce v borbi za duhovno oblast nad slovensko zemljo. Za verskimi nagibi so se pa često skrivali politični računi globlje narave. Tržaški škof, ki se je v lutrovskem navdušenju zavzel za mladega Trubarja in ga vzgojil v najuspešnejšega slovenskega reformatorja, je po smrti Maksimilijana I. (1519) dosegel, da se je pri razdelitvi Avstrije Trst oddvojil od lutrovsko razgibane Kranjske, h kateri je po Valvazorju pripadal skupaj z Reko, in bil za kratko dobo dodeljen katoliški Španiji!...

x x x

Ko se je l. 1548 po kraljevem nalogu začelo pravo preganjanje lutrovskih voditeljev (povod za to je dal ljubljanski kanonik Wiener, ki se je branil maševati za umrlo kraljico Ano), je Trubar pobegnil v nemške protestantske dežele, kjer je začel neumorno delovati na širjenju protestantske pisane besede med svojim narodom, od katerega so ga nasilno ločili, kateremu je pa kljub temu še hotel versko in s tem tudi narodno koristiti.

L. 1560 je dobil Trubar poziv kranjskih deželnih stanov, naj se vrne na Kranjsko. Prišel je zopet v Ljubljano junija 1561 in nato še enkrat junija 1562, ko je začel kot superintendent slovenske protestantske cerkve delovati na širjenju lutrovstva po Kranjskem in Goriškem. Ker je nadvojvoda Karel smatral natis Trubarjeve »Cerkovne ordninge« (1564) za kršenje svojih vladarskih pravic, je prepovedal objavo ordninge in Trubarja izgnal. Trubar je šel na Württemberško in se l. 1566 preselil v Derendingen pri Tubingi, kjer je umrl 29. junija 1586.

x x x

O Trubarjevem delovanju na Goriškem poroča italijanski zgodovinar Pio Paschini v svojem delu »Storia del Friuli« (III. knjiga, str. 241) naslednje:

Grof Jurij Turn je pozval v Gorico slovenskega heretika Primoža Trubarja, ki je dospel v novembru 1563 in petnajst dni pridigal v nemščini, slovenščini in italijanščini ter po lutrovsko krstil sina novoversko usmerjenega goriškega plemiča Josipa Egkha. Zaradi pritožb goriškega namestnika in župnika je cesar Ferdinand ukazal, naj Trubarja primejo in ga pripeljejo na Dunaj. Ta je bil pravočasno na to opozorjen, pobegnil in se ni več vrnil v Gorico, kjer so drugi nadaljevali njegovo heretično propagando s pomočjo naklonjenosti goriških plemičev, ki so se zavzemali za ustanovitev redne protestantske cerkve. Med temi plemiči je treba omeniti razen že navedenega Turna še Bernarda in Andreja Attemsa, Avguština Vogetiča, Hanibala Egkha (ki je vsem prednjačil po novoverski vnemi) in sorodnike samega kanclerja Kobencla. Obnovitveni napori pa niso uspeli, ker se je znal nadvojvoda Karel uspešno upreti plemiškemu pritisku.«

x x x

Trubar je kot prvi slovenski pisatelj in izdajatelj prve slovenske knjige najtesneje povezan z narodnim preporodilnim delom na Tržaškem, Goriškem in Vipavskem. Pri širjenju protestantizma se je moral posluževati govorice slovenskega kmečkega in delovnega človeka, če je hotel naleteti na potrebno izrazno in duhovno razumevanje!

Z brižinskimi rokopisnimi spomeniki (926) smo dobili Slovenci svoj prvi književni zaklad v dobi, ko se naš jezik še ni preveč oddaljil od prvotne praslovanske oblike, ko smo Slovenci v novi domovini na najzahodnejšem kraju slovanske naseljenosti govorili še nekakšno narečje skupnega slovanskega jezika. Z brižinskimi spomeniki smo ohranili Slovenci najstarejši književni vir na evropskem zahodu, ki je starejši od vseh sličnih virov bogate italijanske književne preteklosti.

Propad narodne karantanske države je z izgubo politične samostojnosti in svobode pomenil za naš narod tudi padec v temo prosvetnega mračnjaštva. Zagospodoval nam je tujec, nas z mečem in križem klestil, razdelil, raznarodil, preselil in nam onemogočil, da bi se v stalnem življenjskem boju uspešneje zanimali tudi za svoje prosvetne koristi. Politično upiranje se je končalo z Gubčevim kronanjem na Markovem trgu v Zagrebu... Uspešnejše je bilo versko upiranje in obnavljanje, pri čemer pa so nemške fevdalne koristi preprečile vključitev slovenskega svobodoželjnega ljudskega toka. Vendar, v kolikor je bil zimzelen za slovenskega kmeta vir trpljenja in smrti, je bila Lutrova beseda posredni vir narodnega prebujenja in prosvetnega dviga.

Prvi slovenski protestantski knjigi, ki jo je Primož Trubar izdal l. 1551, je sledila kot nujna posledica prva slovenska katoliška knjiga l. 1574. Protestantski verski in narodni obnovitveni vnemi je sledila prav taka katoliška protiobnova, ki nam je dala z jezuitskim kolegijem v Ljubljani (ustanovljenim od Ferdinanda II. l. 1597) pravico, da se sklicujemo na 354 let staro izročilo slovenskega višjega šolstva!

x x x

Ponemčevanje je sredi XVI. stoletja našo narodno ozemlje skrčilo za skoro dve tretjini prvotne posesti. To se je tudi močno poznalo v jeziku, ki je bil dušen od preobilice tujk in spakedrank.

Takšno stanje nam nazorno prikazuje prva slovenska knjiga, Trubarjev Katekizem, izdan l. 1551: »*Anu kratku Podvučene, skaterim vsaki človik more vnebu priti*«, in kmalu temu sledeči Abecednik: »*Ane Bukvice, iz teh se ti Mladi inu preprosti Sloveni mnogo lahku okratkim času brati navučiti. Vtih so tudi ti vekši štuki te krščanske vere inu ane Molitve, te so prepisane od aniga Perjatila vseh Slovencov.*« Trubarju je šlo namreč bolj za vsebino kot za obliko! Hotel je, da ga ljudstvo razume, zato je uporabljal mnogo nemčizmov, čeprav je že tedaj imel na razpolago odgovarjajoče pristne slovenske izraze. Toda že Trubar sam, za njim pa Krelj in Dalmatin ter cela vrsta drugih slovenskih slovničarjev in pisateljev, so začeli čistiti naš jezik od nespodobnih tujk in spakedrank.

x x x

Danes slavimo prvega slovenskega narodnega buditelja Primoža Trubarja v polnem sijaju slovenske tiskane in govorjene besede. Slavijo ga tudi tisti, ki so se v svobodni domovini protivili, da bi mu naš hvaležni narod postavil skromen doprsni kip v zelenem središču Ljubljane, v senci cirilmetodovske in svetosavske, krščanske in slovanske, verske in narodne vzajemnosti.

„Slovenska lirska pesem"

V košarici velikonočnih pirhov in poslastic bodo letos tržaški Slovenci našli poseben dar, ki jim ga je poklonil prof. Vinko Beličič. To je zbirka slovenske lirske pesmi. Izdala jo je Slovenska prosvetna matica v Trstu, tiskala pa tiskarna »Adria«. Kot uvod v svoje izdajateljsko kulturno delo si ta naša prosvetna ustanova res ni mogla izbrati lepšega knjižnega darila.

Po pravici velja pri vseh narodih lirski spev za najglobljo in hkratu najnežnejšo stvaritev človeške duše. Zato kaže pogledati, kaj je slovenska duša ustvarila globokega, pristnega in izvirnega v prekratki dobi poldrugega stoletja, ko imajo drugi narodi stoletja in stoletja na razpolago z neštetimi domačimi poizkusi in tujimi vzori. Ni se nam treba sramovati, nasprotno! Teh sto in petdeset let samostojnega lirskega ustvarjanja izpričuje pred vsem svetom nenavadno globino slovenskega lirskega občutja kakor še nedvignjene zaklade predstavne in čustvene muzikalnosti, ki je je zmožen slovenski jezik. Da, bili so časi, ko so tujci, sodeč po zvokih nerazumljivega jim jezika, očitali naši govorici rovtarski značaj. Pravični sodniki in pravi poznavalci svetovnih jezikov, malih in velikih, pa priznavajo, da tiči za mrtvimi črkami in zlogi ogromno duševno, čustveno in predstavno bogastvo, ki ga človek dojame, kakor pri vsakem jeziku sploh, šele, ko ga razume. Akustično so si ti jeziki dokaj enaki. Ločijo jih šele duševne prvine: to je tokovi, misli in čustev, ki jih zvoki sprožijo. Tu je slovenska duša izredno sveža, pestra in razkošno bogata.

Prof. Beličič se je lotil izredno težke naloge, ko je zbiral iz dosedanje lirske žetve njene najlepše vrhove, skratka, ko nam je predstavil krizantemo lirskega ustvarjanja in lirskega čutenja slovenskega človeka. V svojem zgoščenem in preudarnem uvodu pravilno naglaša, da je vsaka taka izbira nekaj subjektivno-enostranskega. Že površen pogled v Beličičevo zbirko pa kaže, da ga pri izbiri ni vodila nobena enostranost in da je znal zbrati vse naše pesnike, ki so vsak na svoj način izoblikovali značaj slovenske lirske pesmi.

Druga odlika njegove knjige je *uvod in opombe*, ki jih najdemo na kraju knjige, o posameznih pesnikih in njihovih pesniških izlivih. Tako dostojnega uvoda si slovenska lirika, zlasti če še upoštevamo skromni prostor, ki mu je bil na razpolago, ni mogla najti. Že prvi odstavek, ki je posvečen lirski pesmi sploh, nam kaj vešče pojasnjuje mesto, ki gre lirski pesmi v književnem delovanju. Tu se pisec dotika vseh plati lirske pesmi, od estetičnih in psiholoških do njenih metričnih in tehničnih posebnosti. Odstavek o lirski pesmi v okviru evropske kulture predstavlja prerez liričnega ustvarjanja od grške dedine preko trubadurske poezije srednjega veka do novoveških vrhuncev, pri čemer se posebno ustavlja pri romantiki in ji odmerja zasluženo mesto. In dalje sega do sedanjosti, do simbolizma in končno do sodobnega ekspresionizma. S posebno ljubeznijo je pisec napisal odstavek o lirski pesmi pri Slovencih. To bo najbrž eden najlepših sestavkov, napisanih med Slovenci o naši liriki in lirikih sploh: od Vodnika preko klasika Prešerna do Župančiča in bogatih sejavcev lirične pesmi po njem do tragično preminulega Balantiča. Tu najde Gradnik, naš briški slavec, svoje pravo mesto, tu so duhovni prerezi Sardenka, Jarca, Vodnika, Kocbeka, Faturja, Tauferjeve, Šalija in drugih. Kako posrečene so oznake Gregorčiča, Ketteja, Murna in posebe tragičnega pevca našega kraškega sveta in človeka Kosovela!

Prof. Beličič je s srečno roko izstaknil prav sleherni biser in ga z občutkom liričnega sladokusca postavil v svojo zbirko!

Kateri stihi bi mogli Prešerna tako sodobno raztolmačiti kakor končni krik soneta »Kadar previdi učenost«:

Ne bom več tebe pil, solz grenka kupa!
Pogledi, misli in želje goreče,
vam próstost dam, ker zdravja nimam upa:

Hodite, kamor vedno sla vas vleče,
upijánite od sladkega se strupa,
ki mi razdjal srce bo hrepeneče.

In Župančič poje v zbirki:

Ti skrivnostni moj cvet, ti roža mogota,
jaz sem te iskal,
mimo tebe sem šel in pogledal sem te
in sem ves vztrepetal.
In moje srce zaslutilo je
tvojo tajno moč . . .

Pa da preskočimo k moderni! Vzemite teh-le nekaj stihov iz Kosovelove »Kraške jeseni«:

Sladka črnina, polni grozd,
jagode se v dežju bleščijo,
v dalji temneva borov gozd,
topoli pod hribom šumijo, šumijo.

Kako širna, živopisana je slika, ki ti jo tu pesnik z bornimi štirimi stihi pričara o našem Krasu! Predalec pa bi zašel, če bi hotel nanizati le najsvetlejše bisere bogate Beličičeve šolike.

Treba je seči po tej »Slovenski lirski pesmi«. Knjiga je kakor nalašč za te težke dni, v katerih živi današnji človek sploh in slovenski razumnik še posebej. Pričarala mu bo trenotke utehe in pokoja ob najčistejši poeziji, ki jo je zložil slovenski pesnik. Naj bi zato ne manjkala na nobeni zasebni knjižni polici, izreden pripomoček pa bo tudi naši srednji šoli in dozoreli mladini!

J. B.

---

24 *Konrad Zelenko:*

Pri slovenski časti

Ves omočen v čevlje in nogavice zaradi hoje po visoki rosni travi in z natrganim suknjičem se je Štefan prebil iz žive trnove meje. Srce mu je zatrepetalo, ko je onkraj ceste zapazil pri Šimenkovih še luč, svetlobo v Aničini sobi.

»Joj, še bedi Anica, še bedi draga »dečla«, kot jo je tako rad nazival. Naglo in oprezno se je zagnal čez cesto in tiho odrinil plotne durice. Tudi zaprl jih je rahlo, da bi z ropotom ne prebudil staršev. Prav po tihem se je potem splazil preko dvorišča na podstenje pod razsvetljeno okno. Neprevidna je Anica, da v vojnem času ne zastira okna, jo je sam pri sebi za hip pokaral. V resnici pa je bil vesel, da ga ni zastrla, da se bo lahko dvignil po zidu in jo skozenj čimprej zazrl. Potem jo bo pa še poklical. Kaj neki dela, da v tej pozni nočni uri še čuje!

Štefan se je z obema rokama oprijel za robe nadzidka pri oknu in se dvignil po zidu, da bi z glavo segel do spodnjega okenskega roba. Vsaj toliko mu je uspelo, da mu je pogled mogel vdreti v sobo.

»Za vraga!« je siknil, ko je opazil v sobi na robu postelje sedečega nemškega vojaka. Naglo se je spustil na tla. Zagomazelo mu je po životu. Zaklel bi najrajši in zajokal hkrati. »Tako? Nesramnica! Jaz tvegam zate svobodo in življenje na tej prenevarni poti, ti pa se družiš z Nemci! Še v sobo si dovoliš obisk? Nesramnica! Fej te bodi! Nisem mislil, da si taka! Čemu sem se odpravil, da te otmem? Zlodej tebe in Nemca!« Štefan je pod oknom kar drgetal. Jeza ga je grabila, da bi, če bi ne bilo Nemca, kar vdrl v sobo in izdajalskemu dekletu pljunil v obraz. Pa se je zresnil. Ali je Anica sploh v sobi? Saj nje niti ni videl! Videl je samo vojaka. Kaj pa, če se je Štefan v svoji sodbi o Anici zmotil in prenaglil? Še enkrat mora gor na okno, da ugotovi, ali je Anica v postelji ali ne.

Znova se je oprijel. Roke so mu drhtele, srce mu je nabijalo, ko se je dvigal. Če bo pa res, bo divje zatulil in zaklel, da bo pomnila. Še kamen bo potem zagnal v sobo in zbežal. S čelom se je že dotikal nadzidka. Še malo, še malo više in bodo tudi oči presegle rob in obletele sobo. V postelji ni Anice. Postelja je široko odgrnjena. Vojak, slok in črn, sedi na robu postelje in bulji v neki časopis. Ob mizi sloni nekdo. Kdo je pa to? O vraga, tudi vojak zavaljen in rdečih las. Torej Anice vendar ni! Radostno razburjen se Štefan spusti po zidu in trdo poči na tla. Tedaj pa se v notranjosti začuje glas:

»Teufel! Was ist los? Schiesse, Knut!« In že zacepetajo trdi koraki bosih nog. Tudi po kljuki na oknu sega nekdo. Štefan bliskovito smukne onkraj verande in še naprej za hišni vogal. Toliko da je umaknil pete, že skoz okno Aničine sobe jekne na vse strani sedem strelov. Tuđi kletev: »Das dich der Teufel hole!« še ujame Štefan, ki je onkraj hiše urno pobiral korake in zdrknil v mokro jamo med stare vrbe. Sem dol mu menda ne bodo sledili. Tod ne bodo vendar pregledali. »Torej Šimenkovih najbrž ni več! Uboga Anica, ubogi domači! Bog se usmili!« se je preplašenemu, za debelo vrbo skritemu Štefanu iztrgalo iz duše. Sedaj mu je zaradi onele krive obdolžitve za dekle bilo toliko huje... Kje je revica? Ali so jih res že kam odpeljali? Na Borl? Bog obvaruj! Kaj pa, če so Šimenkovi svoj lepi dom morali prepustiti vojakom, stanujejo pa kje drugje v vasi! Kje? Štefan je ves zbegan razmišljal in ugibal zdaj to zdaj ono, napeto prisluškoval in napenjal oči, če gredo kod kakšni vojaki... Kam naj pojde sedaj? Kje naj išče Šimenkove? Kje otme Anico in zbeži z njo? Bridko mu je bilo za ljubo dekle. Morda so pa Šimenkovi še doma? Morda v prednji sobi in so le Aničino sobico morali odstopiti? Ali ne bi kazalo, da bi se Štefan čez čas le približal spet hramu in se preveril, ugotovil skoz okno, so li doma ali ne. Budil jih niti ne bo!

Z dokajšnjo bojaznijo se je Štefan znova kradel k Šimenkovim. Zdaj pa zdaj je postal in omahoval. Najmanjša stvarca ga je zbegala, še žaba, ki je skočila v mokri travi, in čuk, ki je na bližnjem drevesu znova začel nategovati svoj turobni »Kvuuuk, kvuuuk«...

Neizmerno koprnenje po dekletu je Štefana le privleklo do hrama. Pod prvim sprednjim oknom na desni strani se je ustavil in pokrižal ter dejal: »Sveti križ božji! Bog pomagaj!«, nato pa se po zidu začel prav tiho dvigati. Luna se je na svoji nočni poti pomaknila že dokaj na zapad in sevala v Šimenkovo prednjo sobo. Zato je Štefan brž ugotovil, da je pri Šimenkovih v sobi še vse po starem. Na posteljah spe. Menda le domači? Ali ne bi Štefan le rahlo, prav rahlo pokljukal po šipi? Če se zbude, prav, če ne, jih bo pustil v miru. Trikrat je z nohtom rahlo podrsal. Na postelji se je nekdo premaknil. Štefan je bil ves natrpen. S postelje nekdo celo vstaja. »Kristus, kdo je?« dihne tiho. Nemudoma zbeži, če bi bil kakšen tujec. Bil je pa Šimenkov oče Franc. Ta je Korenjakovega zunaj ob šipi takoj prepoznal. Tiho je odprl okno in zašepetal:

»Za božjo voljo, ti si! Mi smo še vsi drveni, če ni prej, ko sta onadva divjaka streljala, obležal kdo mrtev zunaj pred našo hišo! Prosim te, beži od nas!«

»Nekaj važnega bi rad govoril z vami? Je Anica doma?« je z nemirnim glasom hitel Štefan.

»Nikar nas ne moti zdaj! Anica je v Spuhlju pri tetici Cili! Prosim te, beži proč od nas, da ne bosta čula in znova streljala! Prosim te, beži, da se ne zgodi kaj hudega tebi in nam!« Šimenkov oče je kar zaprl okno in še mahnil z roko, naj gre vztran. Štefan se je brž tiho spustil na tla in izginil v mesečno majsko noč.

«» «» «»

Šimenkova Anica in Vinko sta pri teti Cili v sosednji vasi v Spuhlju zadremala šele proti drugi uri po polnoči. Čim sta trdno zasnula, je že nekdo trkal zunaj na šipo. Prebudilo je le teto Cilo. Splašila se je prvi hip, če morda kdo ne išče in zalezuje ubogih otrok. V strahu je vstala in stopila proti oknu. Ko je opazila, da ne trka stražnik ali vojak, namreč domačin, ji je malce odleglo. Vendar je plaho odprla okno in polslišno vprašala:

»Kdo pa je?«

»Štefan Korenjakov sem. Iz Ljubljane prihajam. Saj je pri vas Šimenkova Anica!« je Štefanov glas bil skoraj nestrpen.

»Pa kaj hočeš od nje zdaj ponoči?« je bila Cila nevoljna.

»Od Šimenkovih prihajam. Oče me je poslal sem. Rad bi govoril z Anico!«

»Veš kaj, pojdi domov in se zglasi rajši jutri čez dan! Zdaj je komaj dobro legla in zaspala! Jutri se zglasi, jutri!« ga je odganjala Cila.

»Pa jaz moram še nocoj govoriti z njo. Že zarana spet odidem. Saj veste, kako je, da me nihče ne sme videti doma!«

»Bog pomagaj, da ni miru več pri nas in ga ni!« je godrnjala Cila. Z nevoljo je šla dramit Anico. Čim se je je dotaknila, se je dekle splašila in kriknila:

»Kristus nebeški, branite ga, branite!«

»Nič se ne plaši! Štefan Korenjakov je zunaj! Rad bi govoril s teboj...«

Anica je široko odprla oči. Vest o Štefanu, o katerem je pravkar sanjala, da so ga ujeli, jo je še bolj pretresla. Prvi hip se ji je zdelo, da so Štefana zvezanega morda pritirali k njej.

»Jezus, kaj bo z njim! Štefan, Štefan!«

»No, le vstani brž! Saj se bosta lahko naklepetala!« ni teti bilo prav zaradi nočnega obiska. »Zunaj pred oknom te čaka!«

(Se nadaljuje)

DOBRO SO SI POSTLALI!

Iz govora, ki ga je imel v imenu SDZ njen podpredsednik Kristjan Tence iz Sv. Križa na debatnem sestanku med SDZ in KP v Nabrežini dne 18. marca t. l.

Komunisti stalno pripovedujejo, da je treba prevelike razlike med dohodki posameznikov čimbolj izravnati. Stalno govore, da moramo biti vsi enaki, poudarjajo, da nima nihče pravice živeti neprimerno boljše kakor drugi. V tem jim dajemo prav. Vsi smo ljudje in vsi imamo vsaj v glavnem podobne potrebe.

Organizator ruske revolucije Lenin je zapisal: »Proletarska država mora dovesti do redukcije vseh plač na višino povprečne delavske plače.« Poglejmo si torej ali je morda vsaj v doseženi enakosti med ljudmi nekakšno idejno in socialno opravičilo za materialno bedo, ki jo prinaša komunizem delavstvu. Zanima nas, ali si tovariši v komunističnih državah bratsko in solidarno dele zlo in nevolje, ki jih prinaša uveljavljanje komunističnega sistema.

Plače in davki

Razlike med plačami delavcev in vodilnega osebja so v sovjetskih tovarnah povprečno večje kakor pa v »kapitalistični« Angliji. Pod Leninom so dobivali tovarniški direktorji največ trikrat tako velike plače kakor navadni delavci. Danes dobivajo do dvajsetkrat večje! Po službeni sovjetski davčni statistiki za leto 1941 je bil v tem letu povprečni letni dohodek sovjetskega državljana 3.467 rubljev, toda statistika navaja poleg raznih vmesnih stopenj na vrhu majhno skupino ljudi, katerih dohodek znaša nad 300.000 rubljev!

Tudi po drugi svetovni vojni se razmere niso poboljšale. Medtem ko dobiva industrijski delavec povprečno 550 rubljev na mesec, jih dobivajo visoki uradniki, inženirji in oficirji po 4.000 - 7.000, t. j. povprečno desetkrat toliko kakor delavec. Pri tem pa še niso upoštevane pri vodilnem osebju nagrade za prekoračenje »plana«. Te nagrade pogostoma po nekolikokrat presegajo redno mesečno plačo! Tovarniški priganjači so namreč dobro nagrajeni! Skupino zase tvorijo nekateri pisatelji in znanstveniki, ki imajo rednih dohodkov nad 100.000 rubljev. Značilno je, da je povojno razvrednotenje denarja sorazmerno veliko bolj dvignilo dohodke komunistične gospode kakor pa dohodke delavca. Razlike med blagostanjem posameznih stanov so se s tem še bolj povečale.

Komunisti bodo dejali, da imajo tudi v Angliji, kjer znaša povprečna delavska plača 250 funtov, direktorje z mesečno plačo 5.000 funtov, pokazali bodo s prstom na tistih par izjemnih primerov načelnikov največjih ameriških družb, ki imajo celo kar do 500.000 dolarjev letno. Toda pri tem pozabljajo, da se demokratske države poslužujejo davčne politike in da z njeno pomočjo izravnavajo prevelike razlike v dohodkih. Navedenemu angleškemu direktorju bo po odbitku vseh davkov ostalo samo 1.000 funtov mesečno, torej štirikrat toliko kakor delavcu, ameniškemu direktorju pa bo po odbitku 91 odstotkov davka ostalo samo 45.000 dolarjev letno. Ameriška velekapitalistična družba torej plačuje svojemu direktorju letno 500.000 dolarjev, zato da bi jih v resnici lahko imel 45.000, kar je približno petnajstkrat toliko kakor njegov delavec. Teh davkov ne smemo izgubiti izpred oči kadar koli nam komunistična propaganda govori o velikanskih dohodkih vodilnih osebnosti zahodnega gospodarstva. Slika postane zrela za primerjavo šele, ako odbijemo od kosmatih prejemkov navedene davke.

Tako hudih davkov na velike dohodke namreč pri komunistih ni. V primeri s socialno davčno politiko Zahoda, ki stremi za tem, da črpa glavne dohodke za državne izdatke iz žepov tistih, ki lažje dajo, so si novopečeni komunistični bogataši vse mehkejše postlali. Medtem ko znaša v po komunistih najbolj napadanih Združenih državah davek na vse letne dohodke, ki presegajo 200.000 dolarjev kar 91 odst., raste v Sovjetski zvezi zadevna davčna stopnja samo od 5 in pol odst. do največ 13 odstotkov. Vsi dohodki nad 13.000 rubljev plačujejo namreč ne glede na višino največ 13 odst. davka. Da bo primera jasna, jo poenostavljamo: ameriški bogataš, ki zasluži n. pr. šestdesetkrat več kakor navaden delavec mora odstopiti državi nad 9/10 svojih dohodkov za davke in samo 1/10 ostane njemu, nekateri sovjetski državljani, ki zaslužijo prav tako šestdesetkrat toliko kakor delavec, pa odstopajo državi za davke samo nekaj več kakor 1/10, ostalih 9/10 pa obdrže zase. Torej prav narobe kakor bi pa pričakovali v socialistični državi! Kje je tu enakost in poštena davčna politika?

Seveda se pri takih davkih tudi v kolektivizirani državi lahko grmadijo velika premoženja in novopečeni bogatejši jih vlagajo v državna posojila, ki nosijo letno 4 odst. obresti. Kdo plačuje te obresti? Vsekakor sovjetski narodi s svojimi davki in mizerno eksistenco. In če dobiva nekdo brez vsakega dela po zaslugi zgaranega sovjetskega delavca letno te obresti, ali ni to izkoriščanje človeka po človeku, ki ga je hotel komunizem vsaj v teoriji odpraviti?

Šolnine

Toda s tem še niso izčrpane vse mere, s katerimi si nova sovjetska boljša družba izboljšuje svoj položaj, da bi še bolj podčrtala mejo, ki jo deli od proletarskih mas. 3. oktobra 1940 je bil izpremenjen sovjetski zakon o brezplačnem šolanju. Učenci 8., 9. in 10. razreda mestnih šol (kar bi nekako odgovarjalo naši nižji srednji šoli) morajo odtlej plačevati mesečno po 200 rubljev šolnine, učenci istovrstnih podeželskih šol pa po 150 rubljev. Učenci višjih srednjih šol morajo za svoje šolanje plačevati v mestih po 400 rubljev mesečno, v podeželskih središčih pa po 300 rubljev. Ali si sedaj lahko predstavljamo, kako naj pošlje navaden delavec s čisto mesečno plačo 460 rubljev svojega otroka v srednje ali višje šole. Saj bi moral v prvem primeru dajati za šolnino polovico svoje mesečne plače, v drugem pa skoro vso plačo!

Z uvedbo šolnine je torej vodilna sovjetska elita preprečila, da bi v njen krog lahko brez kontrole prodirali novi ljudje iz delavskih vrst. Visoke šolnine plačujejo namreč lahko samo starši, ki imajo velike dohodke. Zato je sinovom takih staršev zasiguran pristop na vodilne položaje. Delavskemu ali kmečkemu otroku pa je višje šolanje omogočeno samo, ako dobi državno štipendijo, ki pa jo država podeljuje samo izbranim otrokom izbranih staršev, od katerih si režim obeta slepo pokorščino in zvesto službo.

Svobodna in brezplačna pravica do izobrazbe, ki je ena izmed največjih pridobitev demokratskega Zahoda, je torej v Sovjetski zvezi pokopana. Kar mislite si, kako bi bilo pri nas, ako bi morali delavci plačevati pri obstoječih mesečnih dohodkih okrog 27.000 lir po 12.000 do 24.000 lir mesečne šolnine zato, da bi svojega otroka lahko pošiljali v nižjo ali višjo gimnazijo. Ali bi potem še govorili, da je to napredek?

Dediščine

Poleg uveljavljanja nizkih davkov na velike dohodke, poleg uvedbe šolnine, ki naj prepreči delavskemu ali kmečkemu otroku, da bi postal inteligent, je napravila sovjetska elita še eno veliko stvar, da zaščiti svoje interese.

Vsi vemo koliko se govori o brezdelnih dohodkih in nepravičnem blagostanju, ki izvira brez zaslug iz podedovanih bogastev. Davčna politika zahodnih držav je v zadnjih letih tako napredovala, da so velike dediščine skoro nemogoče. Saj pobere država 4/5 - 9/10 take dediščine. Najbolj napredna je v tem pogledu Anglija. V splošnem pa velja v vseh demokratičnih državah načelo: čim večja je dediščina, tem večji naj bo odstotek, ki ga pobere država kot predstavnik skupnosti.

Ne tako v Sovjetski zvezi. 27. aprila 1918 je bila v začetnem revolucionarnem navdušenju pravica na dediščino popolnoma odpravljena. Uveljavljeno je bilo pravilo, da pripada vsa zapuščina umrlega državi. Toda že leta 1922 je izšel zakon, ki je dovoljeval, da so smeli podedovati otroci po svojih starših ali očetje in matere, ki jih je umrli vzdrževal, dediščino v vrednosti do 10.000 rubljev. Leta 1936 je bila odpravljena meja 10.000 rubljev in od leta 1943 dalje smejo podedovati tudi starši sploh, ne glede, ali jih je umrli vzdrževal ali ne. Podedovati smejo tudi sestre ali bratje in omogočeno je, da razpolaga posestnik testamentarno s svojim premoženjem v korist katere koli osebe, tudi če ni z njo v sorodu. Poleg tega je bila leta 1943 odpravljena progresivna davščina na dediščino, ki je prej dosegala do 90 odstotkov. Danes plača v komunistični Sovjetski zvezi vsaka dediščina isti procent davka, ne oziraje se na to, ali je velika ali majhna!

S temi reformami zakona o dedovanju so si torej sovjetske elite omogočile, da se lahko bogastva in premoženjske pridobitve prenašajo iz roda v rod brez tistih velikih odbitkov, ki si jih v takih primerih v zahodnih državah prilasti skupnost s pomočjo visokih progresivnih davkov na dediščine. Kdor torej v Sovjetski zvezi enkrat prodre v ozki krog priviligiranih, ta je lahko veliko bolj siguren, da bo v njem ostal in da bodo v njem ostali tudi njegovi otroci, kakor pa je kapitalist v zahodnih državah. Pred zmanjšanjem dohodkov ga ščitijo razmeroma nizki davki, njegovo premoženje bo pri prehodu na potomce podvrženo manjšim okrnitvam kakor pa bi bilo na Zahodu in s svojimi velikimi dohodki bo sigurno lahko omogočil svojim otrokom visoko izobrazbo.

Protekcija

V vodilni plasti, ki skrbi s tako vnemo za svoje privilegije je seveda temu primerno razvit tudi protekcionizem. Ali ste že slišali, da bi bil kak sin visokega sovjetskega funkcionarja navaden delavec? Ne, za gosposke otroke so samo gosposki poklici. Stalinov sin je imel manj kot 30 let ko je postal generalni major sovjetskega letalstva ali po naše armijski general. Sin Zdanova je bil še mlajši, ko je postal načelnik celotne propagande in tiska. Tudi v Sovjetiji je Bog najprej sebi brado ustvaril!

Zakaj naštevamo vse to? To so namreč stvari, o katerih naši komunisti ne govore. Medtem ko se delavci na Zahodu z večjim ali manjšim uspehom, toda kljub vsemu vsaj doslej še vedno z uspehom bore za večjo izravnavo razlik med dohodki in premoženji posameznikov, za omogočanje čim lažjega prehoda iz nižje plasti v višjo, vidimo, da se v komunistični družbi vodilna plast, ko je enkrat sigurno na oblasti, vedno bolj zapira vase, da postaja prava kasta, kakor jih je poznala stara Indija. Zanjo je izobilje, zanjo je izobrazba in če se nekomu ne zgodi nesreča, da pride pred politični proces, lahko pričakuje, da bodo ostali pri koritu tudi njegovi bodoči rodovi.

Vse to se zgodi v Sovjetski zvezi istočasno ko propadajo v Angliji gradovi in lordska bogastva, ko gredo na boben zaradi visokih davščin največja premoženja, ko je zaradi visokih davkov in drage služinčadi postalo nemogoče vzdrževanje velikih privatnih hiš ter jih lastniki prostovoljno odstopajo občinam ali državi v darilo. Medtem ko gredo po tej poti vse demokratične države in tudi Amerika, vidimo, da se uveljavlja na Vzhodu v komunistični družbi nov privilegiran razred, ki stalno jača svoj položaj ter počasi in vztrajno ruši vse tiste revolucionarne pridobitve, za katere se je delavstvo borilo.

Čim večja enakost in enakopravnost med ljudmi pa ostaja kljub temu še vedno ideal, h kateremu moramo stremeti. Kjer je komunizem na oblasti, se od tega ideala, kakor smo videli, vedno bolj oddaljujejo. Zato moramo pri izravnavanju nepravičnih družabnih razlik iskati pot in sredstva predvsem in edino v uspešni demokratični socialni politiki, ki je na Zahodu, kjer je uveljavljana, dala doslej neprimerno boljše sadove kakor pa komunizem na Vzhodu.

Ako upoštevamo stvari, ki smo jih navedli, potem smo lahko spoznali kako presenetljivo se komunistična realnost razlikuje od komunističnih gesel! Razlika med življenjem in privilegiji visokega funkcionarja na eni in delavca na drugi strani je v Sovjetiji neprimerno večja kakor pa v velekapitalistični Ameriki, kjer jo izravnavajo veliki davki, brezplačno šolanje in visok delavčev življenjski standard.

Zato komunizem ne more biti delavčev ideal.

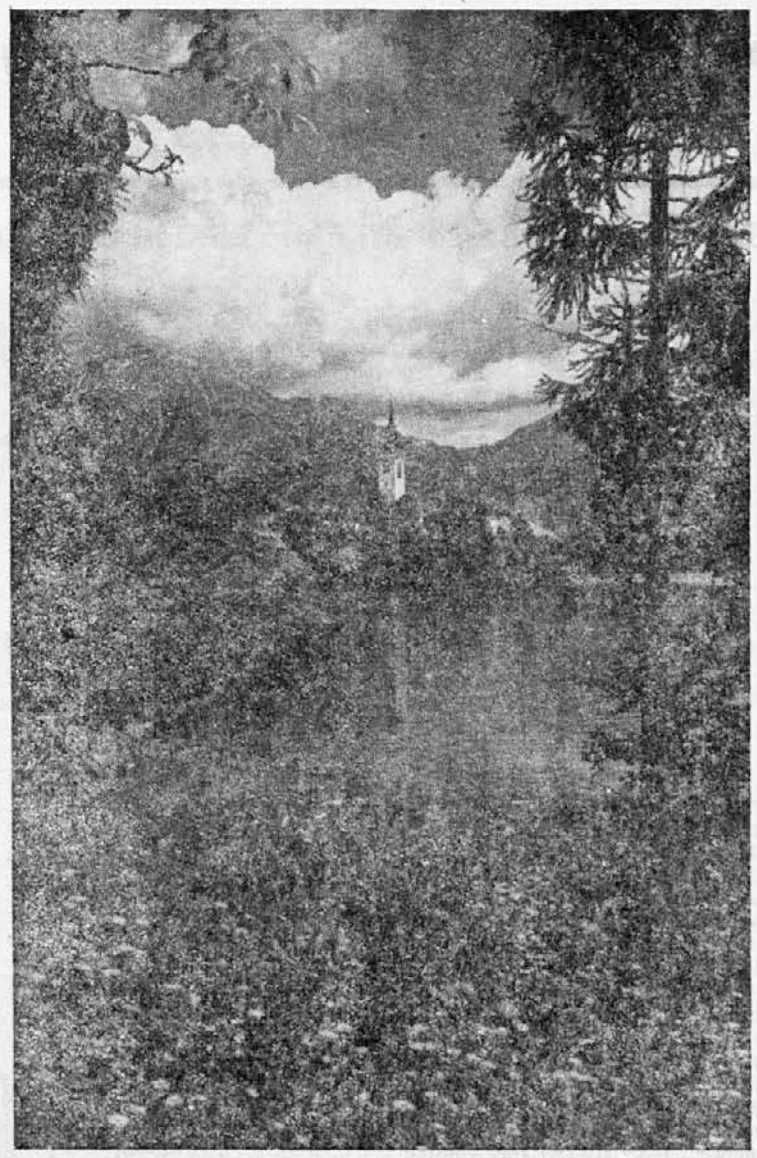

Resinovič Silva, III. c.

Na blejskem otoku

Kolikokrátne misli, pésem, sánje,
sem pósvetila tí, gorénjska strán,
kjer, ótok bléški, z jézerom obdán,
s Triglávom glédaš mírno válovánje! —

Zdaj popustila sem skrbi vsakdanje,
prišla sem k tebi, stari modrijan,
in s čolnom mirno čez jezersko plan
hitim v tvoj božji hram na darovanje . . .

Tu s Črtomirom nekdaj Bogomila,
ko bil naš rod je še malikom vdan,
bogove je za srečo, rast, prosila.

A jaz bom pred Marijo pokleknila,
ki daje tu zdaj milost noč in dan,
za bedni narod moj bom pomolila. —

Iz »Literarnih vaj« dijakov slovenske nižje gimnazije v Trstu. II/2.

Titoizem in Jugoslavija

Iz spomenice Slovenskega kluba v Parizu

Iz dneva v dan postaja jasneje, da danes ne gre zgolj za ruski imperializem, temveč je v vprašanju komunistični imperializem. Slednji je univerzalen in stremi v smislu naukov vseh komunističnih ideologov od Marxa dalje za dominacijo celega sveta. Pravo jedro današnjih svetovnih kriz ne tiči več v Rusiji, temveč v komunizmu. Danes je njegov nositelj Rusija, a jutri bi mogla postati tudi kaka druga država. Glede na to bi tudi današnja svetovna kriza nikakor ne bila rešena s samim porazom Sovjetske zveze, temveč je neobhodno potrebno streti komunizem kot ideologijo in političen sistem. Ravno tako ni mogoče premagati današnje svetovne krize s tem, da se borimo proti komunizmu le v nekaterih državah, a da ga v drugih ignoriramo ali celo podpiramo.

Dejstvo je, da je današnji jugoslovanski komunizem vsaj toliko nevaren kot sovjetski; mnogi znaki kažejo, da se razvija jugoslovanski komunizem v drugi ideološki center svetovnega komunizma in ta je ideološko celo čistejši od sovjetskega, kateri se je že preveč identificiral s sovjetskim nacionalizmom in je slednji v očeh mnogih komunistov zato že vidno kompromitiran. Ideologi jugoslovanskega komunizma (titizma) ob vsaki priliki poudarjajo, da so oni mnogo vernejši zastopniki ortodoksnega marksizma-leninizma kot pa Sovjeti. To je v znatni meri točno. Zato titizem stalno pridobiva pristaše zlasti med komunističnimi intelektualci (Conny Zilliacus, John Rogge, Jean Cassou itd.).

Gornjo trditev potrjuje dejstvo, da je Jugoslavija »socializirala« v kratkih dveh letih brezizjemno vso industrijo ter večjo in srednjo obrt, a v treh letih vso trgovino do najmanjše branjarije, za kar je potrebovala Sovj. zveza mnogo več časa. Že danes je v Jugoslaviji socializirane okoli 35 odst. vse obdelovalne površine, dočim je v ostalih državah sovjetskega bloka socializirane šele 2 - 7 odst. površine. Tudi ostali znaki komunističnega totalitarizma (dušenje vsakega svobodnega kulturnega izživljanja, preganjanje vere, rafinirani policijski teror, sistem prisilnega dela itd.) so v Jugoslaviji mnogo bolj izpolnjeni nego v ostalih satelitskih državah, čeprav je današnji jugoslovanski komunistični režim spričo katastrofalnega gospodarstva in lakote, ki mu je sledila, prisiljen zaradi zapadnih podpor vzbujati vsaj na zunaj drugačen videz.

Čeprav predstavlja jugoslovanski komunistični režim pravo negacijo vseh slovesnih medvojnih zavezniških izjav in obvez (Atlantska karta, Jalta) ter osnovnih principov ustanovne listine OZN, je bil zaradi njegovega napačnega ocenjevanja od zaveznikov priznan še pred koncem vojne, dočim so bile vse jugoslovanske demokratične sile žrtvovane. Te svoje zmote se je Zahod deloma zavedel v boju za Trst, v aferi sestreljenih ameriških letal in v grški državljanski vojni. Računal je z Jugoslavijo kot z najtrdnejšim eksponentom v jugovzhodni Evropi ter zato pomaknil svojo obrambno mejo proti komunizmu na črto Avstrija-Trst-Italija, narode podonavskega bazena pa je prepustil neomejeni sovjetski dominaciji.

Toda konflikt Tito-Kominform je poleti l. 1948. ponovno obrnil pozornost svetovne javnosti na Jugoslavijo. Ko se je pokazalo, da ni več mogoče računati s poravnavo tega spora, je Zahod začel uvidevati politično in strateško važnost jugoslovanskega prostora ter moralno in materialno podpirati Titov režim, da bi s tem razpoko v sovjetskem bloku še povečal. Res je, da pomeni Titov upor za Sovjete važno izgubo in vsaj v Evropi slabi njihovo napadalno moč, toda vse kaže, da ocenjuje Zahod tudi tokrat položaj z napačnega vidika. Da prepreči popoln gospodarski zlom in oboroženi napad komunističnega bloka, je bil Tito prisiljen prikriti svojo mržnjo proti Zahodu in prositi za njegovo pomoč, toda pri tem je vedno poudarjal, da odklanja vsako koncesijo, zraven tega pa je še pospešil komunizacijo države, da s tem dokaže vsemu komunističnemu svetu neupravičenost kominformovskih in sovjetskih očitkov.

Jugoslovanski narodi so v strahu pred sovjetskim maščevanjem smatrali Titov režim za manjše zlo in ga zato do neke mere podpirali. Napačno pa bi bilo misliti, da se je Titov režim zato na znotraj kakor koli utrdil in da njegova armada pomeni kakšno realno silo v kalkulaciji proti komunistični agresiji. Nikakršnega dvoma ni, da bi se spričo vsesplošnega sovraštva jugoslovanskih narodov proti komunističnemu režimu kot takemu, v primeru oboroženega konflikta, vsa Titova vojska že v nekaj dneh zrušila. K temu bi mnogo pripomogli tudi vsi tisti pristaši Kominforma, ki so po njegovem nalogu ostali kamuflirani v visokih kadrih Titove državne organizacije. Po zlomu Titove vojske bi nastal splošen kaos in Jugoslavijo bi brez večjih težav lahko zasedel tisti, ki bi prvi prišel. Razlika bi bila le ta, da bi ljudstvo sprejemalo vojske komunističnega bloka s strahom kot nove okupatorje, dočim bi vojske zahodnih demokracij (razen italijanske) sprejelo z nepopisnim navdušenjem kot osvoboditelje, če bi te ne nastopile kot podpornice Titovega režima, temveč kot samostojne sile, ki bi takoj odstranile vse sledove osovraženega komunističnega sistema. Iz navedenega sledi, da Zahod v svojem boju proti komunizmu ne more niti malo računati s Titovo Jugoslavijo kot z nekim faktorjem proti komunističnemu bloku, a seveda še manj proti komunizmu kot takemu, temveč se more opreti izključno le na protikomunistične demokratične sile posameznih jugoslovanskih narodov, ki so kljub strašnemu policijskemu terorju močnejše kot kdaj koli.

Na tem mestu ne bomo razpravljali o mnogoštevilnih vzrokih današnje dezorganizacije demokratične emigracije, toda dejstvo je, da tiči v njej navzlic nasprotnemu videzu vendarle splošna želja po združitvi vseh konstruktivnih sil v svrho aktivnega sodelovanja pri osvoboditvi njihove domovine in po pozitivni rešitvi nerazčiščenih skupnih problemov.

Vloga žene v današnji družbi

Že po prvi, a prav posebno po drugi svetovni vojni je življenje odtrgalo žeo od njenega domačega ognjišča, od tihega, mirnega in srečnega življenja, ki ga je žena uživala v krogu svoje družine. Nadomestiti je morala moža, ki je šel na vojsko, skrbeti za svoje otroke, boriti se za vsakdanji kruh.

Posledice teh obeh vojn, a prav posebno zadnje, so ženino življenje zelo spremenile. K ženini sveti dolžnosti materinstva, k njenemu napornemu delu v gospodinjstvu in v službi, ji je današnji novi demokratični družabni red naložil novih dolžnosti v korist njenega naroda, v korist njene domovine. Ženi se je njena sposobnost v minulih časih že priznala. Zato se ji je tudi dodelila volivna pravica. Žena torej voli in tudi sme biti voljena, kar pomeni, da ima aktivno in pasivno volivno pravico.

Žena je doživela novo dobo, dobo demokracije. V tej novi dobi se ji s priznanjem volivne pravice priznava enakopravnost, ki jo imajo vsi državljani ne glede na spol. Tako se dejstva, da žena v skladu z lepim slovenskim pregovorom »drži tri ogle pri hiši«, dodaja še dolžnost sodelovanja za skupni blagor njenega naroda. Enakopravnost z vsemi ostalimi državljani ženi ne nalaga samo pravice, ampak tudi dolžnosti! Ta najuspešnejši korak naprej so slovenske žene sprejele z velikim zadovoljstvom. Saj je prav žena glavni činitelj družbe in njene bodočnosti, a ženina dolžnost je skrb in briga ter trud za srečo v tej bodočnosti.

Kot mati, gospodinja, vzgojiteljica svojih otrok je žena nosila odgovornost za blagor svoje družine. Danes pa nosijo žene soodgovornost za blagor svoje domovine, ki ni nič drugega kot naša velika skupna družina. Kakor je ženi sveta njena družina, tako mora žena ljubiti svojo domovino, svoj rod, če hoče ohraniti svoj svobodni dom in očuvati svojo materinščino. Danes je žena pred narodom odgovorna za moralni in fizični dvig svojih otrok v spoznavanju dolžnosti do domovine; od nje zavisi, kako bo vzgojila otroke v značajne može in žene ter kako bodo oni ljubili svoj dom, svoj rod.

Odkar se žena izživlja, ona zavestno ali podzavestno vlada s srci in mislimi svojih mož in otrok. Zato je njena dolžnost uporabiti to svojo srčno premoč v idealne in dobre cilje političnega prepričanja svojcev.

Da bi pa žena znala ubrati prava pota pri svojem odgovornem javnem delovanju, pri urejevanju socialnih, gospodarskih, občinskih vprašanj itd., se mora zanimati za vsa važna vprašanja našega časa.

A. D.

TELEVIZIJA

Boj med dvema tehničnima sistemoma barvne televizije v Združenih državah

Snemalna kamera — *Vsaka slika je sestavljena iz deset posnetkov snemalne telekamere* — *Sprejemnik*

Običajna televizija v črnem in belem

Snemalna cev telekamere s katodnimi žarki »otipava« obraz. Pri črno-belem sistemu televizije ga »otiplje« tako 60-krat na sekundo in oddaja posnetke v obliki zaporednih belih in črnih električnih tresljajev. Ti tresljaji sestavijo na sprejemniku prvotno sliko

Ameriška »Zvezna komisija za brezžične zveze« (F.C.C.) je pred kratkim odločila, da bodo začeli oddajati v Ameriki barvni televizijski program po prenosnem sistemu C.B.S. (Columbia Broadcasting System). S tem pa je povzročila živahne razprave, ki še niso potihnile.

Ta zvezna komisija je organ ameriškega kongresa. Pristojna je za vsa tehnična vprašanja na področju brezžičnih oddaj.

Proti njeni odločitvi protestirata ameriška radijska korporacija in večji del ameriške industrije, ki izdeluje televizijske sprejemnike. Radijska korporacija se je pritožila tudi na zvezno sodišče v Chicagu, ki je s svojo sodbo res za nekaj mescev preprečilo oddaje, ki bi se morale začeti 20. novembra 1950.

Skušali bomo na kratko razložiti različne sisteme televizije in bistvo spora.

Običajna televizija v črnem in belem

Snemalna cev s katodnimi žarki televizijskega oddajnika razbira prizor, ki ga istočasno oddaja, vrsto za vrsto in od zgoraj navzdol, podobno kakor človeško oko pri branju. Snemalna cev lovi posnemke v črnem in belem in jih pretvarja v električne tresljaje, ki predstavljajo izmenoma črno in belo črto slike. Oddajnik pregleda tako ves prizor šestdesetkrat na sekundo in oddaja tresljaje v belem in temnem. Za popolno oddajo slike je potrebno, da oddajnik dvakrat »prebere« sliko in tako odda vsako sekundo 30 popolnih slik v televiziji. Praktično predstavlja ta oddaja trak tresljajev s sosledjem belih in črnih črt. Na sprejemniku pa se ta trak zloži po površini sprejemne mreže (»platna«), ki predstavlja odprtino cevi s katodnimi žarki. Črta se zloži pod črto, dokler ni vidna vsa slika. Pri črno-beli televiziji v Združenih državah je potrebnih 525 črt (tresljajev) za popolno sliko.

Telekamera s snemalnimi cevmi (tri) s katodnimi žarki — *Vsaka slika predstavlja deset posnetkov* — *Sprejemnik z mrežo, ki je posejana s »fosforji«*

Barvni sistem R. K. A. Ameriške radijske korporacije

Telekamera, ki »otipava« obraz, je opremljena s tremi snemalnimi cevmi, vsaka cev za različno barvo. Na sekundo napravi telekamera 60 posnetkov. Vsak posnetek pa že vsebuje rdečo, modro in zeleno barvo. V sprejemniku pripravijo ti posnetki majhne »fosforje« do žarenja, tako da povzročijo v človeškem očesu predstavo popolnoma obarvane slike v različnih odtenkih rdečega, modrega in zelenega

Barvni sistem R.K.A. Ameriške radijske korporacije

Sprejemnik tega sistema pa ima že sam tri snemalne cevi s katodnimi žarki, od katerih ima vsaka trdno vgrajen filter. Vsaka cev proizvaja sama zase električne tresljaje, ki predstavljajo v oddani sliki rdečo, modro ali zeleno črtico.

Tak oddajnik »prebere« in odda prizor 60-krat na sekundo. Toda z rdečemu posnetku. Isto se zgodi pri modri in zeleni sliki. Plošča s filtri se vrti s hitrostjo 1440 obratov na minuto in ves potek je tako hiter, da vidi človeško oko vso sliko kot en sam popolno obarvan prizor. Ta sistem zahteva oddajo 405 tresljajev na sekundo, kar pa ima za posledico, da ga ni mogoče uporabljati pri sedanjih sprejemnikih za črno-bele oddaje, ker ti sprejemniki lahko sprejemajo le 525 tresljajev (črt) v skupno 60 slikah.

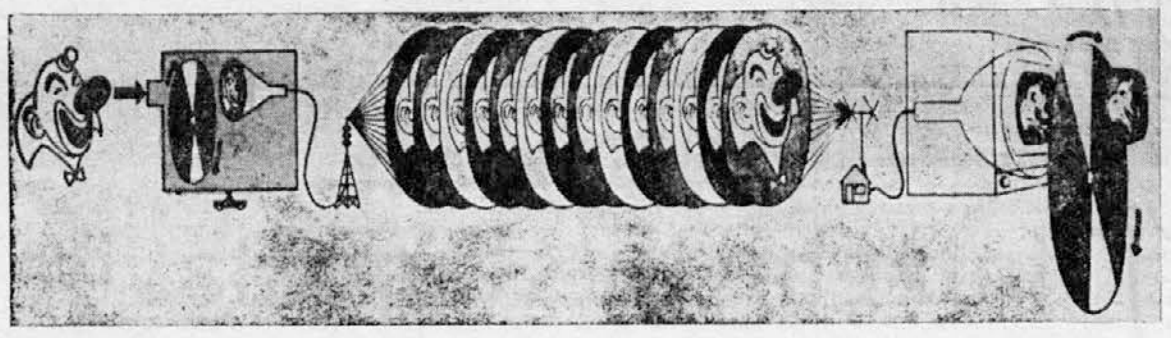

Snemalna kamera z vrtečo se ploščo — *Vsaka slika je sestavljena iz deset posnetkov. Črno - sivo - beli posnetki predstavljajo tri različne barve* — *Sprejemnik z vrtečo se ploščo*

Barvna televizija - sistem C. B. S.

Telekamera »otipava« obraz. Posnetek gre skozi vrtečo se ploščo, ki vsebuje rdeče, modre in zelene filtre. Telekamera posname 144 posnetkov na sekundo in odda zaporedno vsak posamezen obarvan posnetek. V sprejemniku gredo ti posnetki spet skozi drugo vrtečo se ploščo s filtri, ki se vrti časovno vzporedno s ploščo oddajnika, in ta plošča prikaže sliko v treh barvah

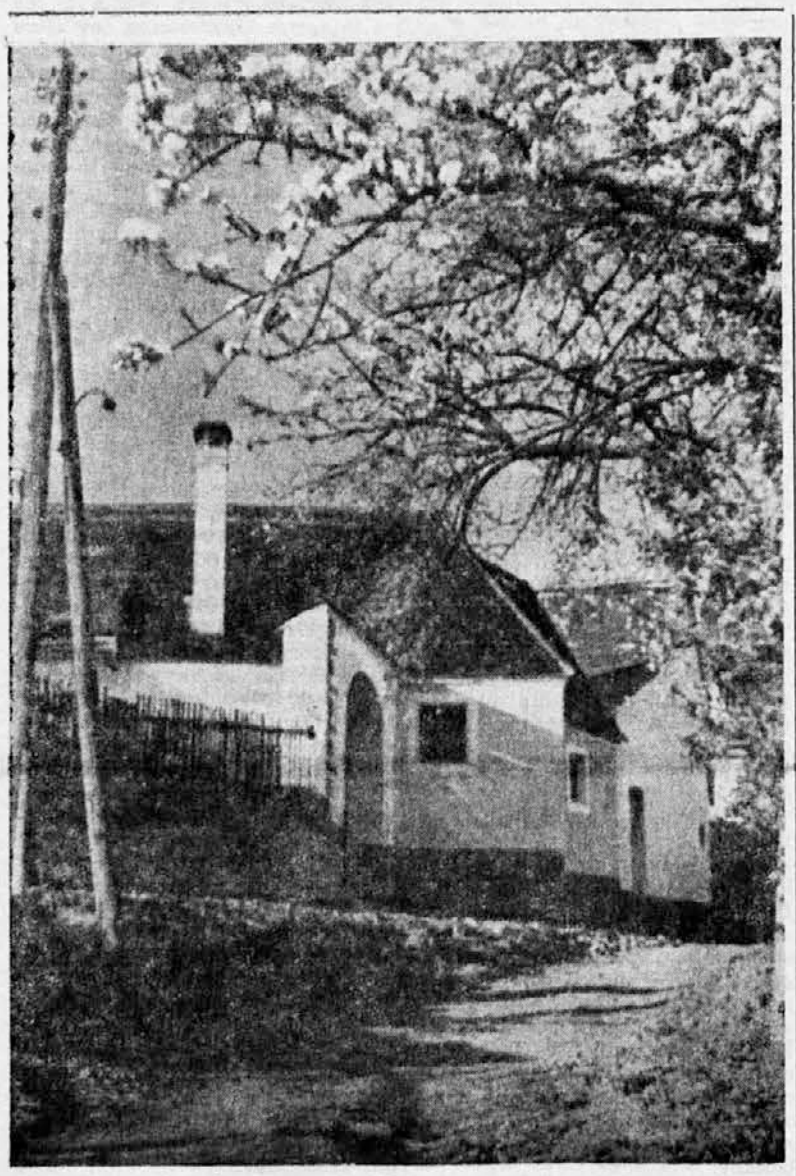

POMLAD NA VASI

Barvna televizija - sistem C. B. S.

Oddajnik »bere« prizor na isti način kakor pri črno-beli televiziji, toda slika gre skozi vrtečo se ploščo, ki vsebuje filtre z glavnimi barvami, katere uporabljajo v televiziji: rdečo, modro in zeleno. Tako je osvetljena snemalna cev s katodnimi žarki v oddajniku najprej z rdečo, nato z modro in končno z zeleno barvo. Na ta način osvetljeni posnetki so prav tako spremenjeni v serije električnih tresljajev kakor pri črno-beli televiziji. Vsak obarvan posnetek pa je treba oddati posebej, zato je znan ta prenosni sistem, ki ga uporablja Columbia Broadcasting System, kot »sistem zaporednih polj«.

Po tem sistemu »prebere« oddajnik prizor 144-krat na sekundo, torej 48-krat v vsaki teh treh barv. Tako oddajo po tem sistemu skupno 144 slik na sekundo, toda v vsaki barvi je treba prizor dvakrat posneti, da dobé popolnoma obarvano sliko. Za popolno sliko v sprejemniku je treba potemtakem šestkrat oddati isti prizor, kar pomeni, da odda C.B.S. 24 popolnih slik na sekundo.

Tudi pri tej oddaji predstavljajo tresljaji praktično trak črt, ki pa so razdeljene v tri vzporedne črte, od katerih je vsaka drugače pobarvana. V sprejemniku se trak zloži po površini sprejemne mreže in sestavi prvotno sliko. Tako sestavljena slika pa gre spet skozi vrtečo se ploščo, ki je sinhronizirana (ki se vrti popolnoma vzporedno s ploščo pri oddajniku, seveda v časovnem smislu), preden doseže človeško oko. Kadar se zavrti rdeči del barvne plošče pred katodno cev (»platno«), zagleda oko tisti del zloženega traku iz barvnih črk oziroma sliko, ki odgovarja nekim elektronskim postopkom zmanjšajo število oddanih slik na 30. Pri oddaji slike zaporedno oddajajo tresljaje v rdečem, modrem in zelenem. Pri sprejemu slike se »trak« tresljajev oziroma črt zvrsti prav tako na površini sprejemne katodne cevi (»platna«), kakor pri črno-beli oddaji. To se pravi, da je vsaka črta na mreži sprejemnika že sama sestavljena iz množine točk v rdeči, modri in zeleni barvi, dočim je pri sistemu C.B.S. vsaka črta v eni sami barvi, kakor smo že omenili.

Pri sprejemniku tega sistema »lovi« barvne elemente samo »platno« sprejemnika, ki prekriva katodno cev, s pomočjo silno majhnih »fosforjev«. To so celice kemičnih sestavin, ki zažare v značilni barvi svoje kemične sestave, ko jih zadenejo električni tresljaji. Različne kemične sestavine proizvajajo rdečo, modro in zeleno barvo (svetlobo) v različnih odtenkih. Pri sprejemu »traku«, ki se razvršča po »platnu«, začno določeni »fosforji« pod vplivom določenega električnega tresljaja, ki predstavlja določeno barvo, žareti in človeškim očem se nudi lepa barvna slika.

Ta sistem zahteva oddajo 525 tresljajev (črt) in je znan pod imenom »sistem zaporednih črt«. Uporabiti ga je mogoče pri sedanjih sprejemnikih, ker oddaja enako število slik in z isto sestavo črtic (525) kakor pri črno-beli oddaji. Na običajnem nepreurejenem sprejemniku za črno-bele oddaje pa je možno videti barvno oddajo le v črno-belem. Nasprotno pa sprejemnik za barvne oddaje lahko sprejema tudi črno-bele oddaje.

Bistvo spora

Zvezna komisija je dolgo preizkušala oba sistema in se nazadnje odločila za sistem C.B.S., ker daje dovolj popolne slike. Javnost pa o tem itak še ne more soditi, dokler ne bodo začeli z rednimi barvnimi oddajami. Po mnenju komisije drugi sistem, to je sistem R.C.A., ni tako popoln kakor sistem C.B.S. in je tudi bolj zamotan.

Tovarne televizijskih sprejemnikov pa obtožujejo zvezno komisijo, da ni pokazala dovolj smisla za praktično plat te zadeve, ker bi si morali vsi naročniki na ta način najprej preurediti ali nabaviti nove sprejemnike, dočim bi lahko sprejemali oddaje R.C.A. na svoje dosedanje nekoliko preurejene sprejemnike.

Sistem vrteče se plošče so preizkusili in odklonili tudi pri črno-beli televiziji. Tako se lahko zgodi tudi v barvni televiziji pri sistemu C.B.S., pravijo nasprotniki tega sistema, in vsi najnovejši sprejemniki sistema C.B.S. bi bili na mah zastareli. Industrijci menijo, da tehnične prednosti elektronskega sistema barvne televizije (R.C.A.) daleč prekašajo sistem C.B.S. Če bi obveljala odločitev zvezne komisije, bi morala vsa industrija televizijskih sprejemnikov preurediti svojo proizvodnjo in svoje naprave, kar ni enostavna zadeva.

Porast prebivalstva je bil v tem času dokaj nagel. Naj omenimo le, da je od 3.800 duš, kolikor jih je imel Trst l. 1749, narastel do konca XVIII. stoletja na 60.000 in se tako začel resno približevati po pomembnosti Benetkam. Ta nagli porast Trsta so zasledovali z živim zanimanjem, ker sta se ob istem času naglo dvigali še dve drugi mesti, ki sta podobno kakor Trst nastajali na močvirnih tleh, in sicer Novi Orléans in Odesa. Anton Giuliani, ki je leta 1785 primerjal Trst z Novim Orléansom, je dajal prednost Trstu in rekel, da bi se drugi na tržaškem primeru mogli učiti, kako nastajajo nova trgovska središča.

Tržaški primer je pobudil pozornost širokih krogov tudi zaradi tega, ker je to mesto svobodnega in celo nebrzdanega prometa postalo središče številnih pustolovščin. Tragična smrt Johanna Joahima Winckelmanna je leta 1718 dvignila mnogo prahu ne le v Nemčiji (spomnimo se samo Lessingovega »Laokona«!), ampak celo v Rusiji. Za turške vojne se je namreč ruska mornarica pod admiralom Orlovim mudila dalj časa v Dubrovniku in ni izključeno, da je prav tržaški primer pripravil Katarino II. do tega, da je ukazala zgraditi Odeso na enako neprimernem prostoru.

Izgradnja Odese in obnova obmorskih krajev je obudila spomin na nekdanjo Tavrido in zanimivo je, da je prav Johann Wolfgang Goethe po eni strani, vendar kasneje vsekakor na podlagi beležk iz prejšnjih let, v svojem delu »Wilhelm Meisters Wanderjahre« opisal, kako so tržaški trgovci prodajali na upanje makedonski in prednjeazijski bombaž v južno Nemčijo in alpske predele Švice in s tem omogočili razvoj nove avstrijske in južnonemške tkalske industrije.

Isti Goethe je prav v istem času, v mislih imamo leto 1779, spisal dramo v prozi »Ifigenija na Tavridi«. Decembra 1786 je Goethe za svojega bivanja v Italiji svojo »Ifigenijo na Tavridi« prepesnil v jambske deseterce. Ali zares ni imel pred očmi prav Winckelmannovo smrt, ko je poprišče dejanja svojega dela prenesel na Tavrido? V dobi »Sturma in Dranga« je namreč Goethe jemal v misel za svoje »svetnike« Prometeja, Tantala, Iksiona, Sizifa, torej samo osebnosti razbojniške narave. V »Ifigeniji« zastopa zamisel, da morata čustvenost in umetnost ukrotiti surovost razbojniških obmorskih navad. Osebnost tavridskega kralja Toasa je sorodna osebnosti Hasanage v nesmrtni narodni pesmi. Goethe daje temu barbaru plemenite nagibe po primeru našega visokoumnega, toda preprostega junaka. Da je Goethe po svoji prodornosti duha, neobremenjeni s predsodki, globoko občutil problematiko našega človeka, opazimo po načinu, kako je zapopadel misel o dolžnosti izobraževanja, ki ji je dal zares otipljivega izraza v Ifigenijinem izreku: *»Tebi in tvojim naj bodo široko odprta vrata naših mest.«* Za Goethejevih časov je namreč nemški svet z neprikritimi simpatijami zrl na prizadevanja naših ljudi. Po eni strani prihaja tu do izraza Herder s svojimi »Stimmen der Voelker« in »Ideen«, po drugi pa tedanji pravec Friderika II., ki je ščitil v zavestni nasprotnosti z jožefinskim ponemčevalnim centralizmom Slovane (Čehe) in Madžare.

V tedanjo nam naklonjeno ozračje spada tudi umetniško delovanje Wolfanga Amadeusa Mozarta, ki je decembra 1789 uglasbil opero »Così fan tutte«. Dejanje »Così fan tutte« se odigrava na obali neke reke na evropskem jugu. V bistvu pa je mišljen tedanji Trst onstran potoka. To se vidi iz dejstva, da so tržaške lepotice zalezovali in snubili ljubimci, preoblečeni v lepe in ponosne bokeljske pomorce.

Goethe in Mozart, sodobnika ob času neposredno pred velikimi dogodki francoske revolucije, sta, sodeč po tem, imela pri svojem umetniškem ustvarjanju pred očmi naše pomorce iz Dalmacije. Zanimivo je in vredno omembe, da je Mozartova zanosna »Turška koračnica« prav proizvod tistega časa in tiste sredine. *A. D.*

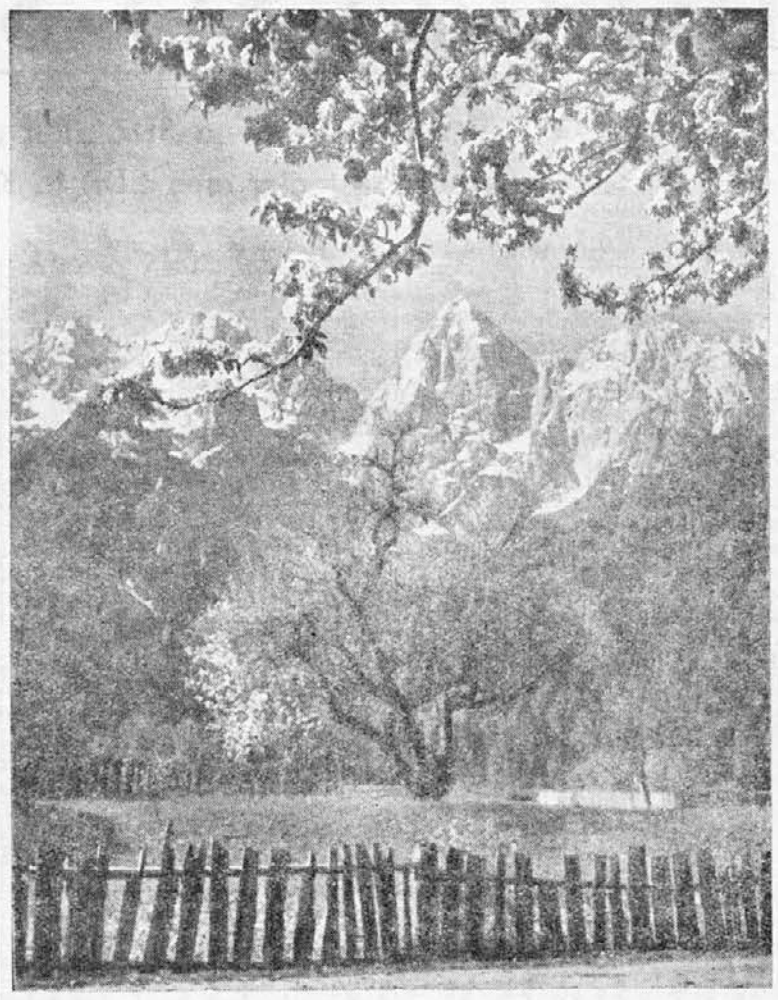

POMLAD V PLANINAH. (Špik v Martuljkovi skupini)

Trst, Goethe, Mozart

IZŠLA JE

„Slovenska lirska pesem"

Vinka Beličiča

v založbi SPM

Dobite jo v knjigarnah Stoka in Fortunat in pri založnici v ulici S. Anastasio 1-c, tel. 30-39.

Cena L 400.

Knjižna novost

Prejeli smo v oceno zbirko pesmi Stanka Janežiča: *»Romar s kitaro«*, ki je pravkar izšla v založbi »Tabor«. Naslovno stran je narisal in knjigo opremil akad. kipar Francé Gorše. Tiskala d. z o. z. Smolara v Trstu. Oceno objavimo kasneje.

Vesti z Goriškega

GORIŠKO UREDNIŠTVO: GORICA, RIVA PIAZZUTTA 18

Usoda neupravičenega protesta

Dokumenti narodne zgodovine pravih zastopnikov beneških Slovencev

Župani iz Sempetra Slovenov, Podbenesca, Šent Lenarda, Sovodenj, Grmeka, Dresklje in Srednja v nadiški dolini so pred petimi meseci poslali švicarskemu listu »Gazzette de Lausanne« svojevrsten protest zaradi članka Jeana Buhlerja, ki ga je priobčila 30. oktobra 1950 pod naslovom *»Manjšine na Tržaškem! Sonce ne sije povsod, pravijo Slovenci v Italiji.«* Gospodje župani so zahtevali, da švicarski list priobči njihov protest, misleč, da je švicarski list enak raznim italijanskim listom, ki priobčujejo samo neresnico, kar se tiče Slovencev v Italiji »Gazzette de Lausanne jim seveda ni ustregla in se niti ni zmenila, da bi jim odgovorila, tako globoko je prepričana, da je vse laž, kar so v svojem protestu napisali. Saj se je Jean Buhler temeljito prepričal o dejanskem krivičnem položaju Slovencev v Italiji, predno je svoj kristalno resnični članek napisal in priobčil.

Tokrat so se gospodje župani ugriznili v jezik. Iz sramu pred svetovno javnostjo (»Gazzette de Lausanne« je namreč svetovno glasilo) so v svoji zaslepljenosti zašli še v drugo zmoto s tem, da so odkrili molk švicarskega lista in poslali svoj *»protest«* milanskemu »Corriere della Sera« in videmskemu »Messaggero Veneto« s prošnjo za objavo. »Corriere della Sera« je ta »protest« prinesel le v izvlečku 13. t. m., »Messaggero Veneto« pa ga je ponatisnil v celoti 14. t. m.

Kaj pa pravijo gospodje župani iz slovenske doline Nadiže? V prvi vrsti ugotavljajo, *da so Slovenci prišli sem v šestem stoletju p. Kr., ko so napredovali tudi v doline Nadiže in napreja.* Dobesedno pravi »Messaggero Veneto« ... *»v doline Nadiže in napreja«* (»spingendosi nelle Valli del Natisone e oltre«). Za to priznanje zgodovinske resnice smo listu »Messaggero Veneto« v toliko hvaležni, v kolikor pobija že od začetka ves smisel protesta gospodov županov. Ta »più oltre«, ki se v slovenščini glasi: »še daleč naprej«, odkriva, kar smo mi lansko leto povedali, to je, da so Slovenci segli do Tilmenta in do Livnice (ki nosi še danes ime Livenca, z naglasom na »i«, Italijani pa jo imenujejo Livenza, z naglasom na »e«) in celo globoko doli ob Plavi najdemo slovanska imena krajev. Kot živa in kompaktna enota pa so se Slovenci ohranili v dolinah Nadiže in Tera.

Ker je protest s temi zgodovinsko važnimi ugotovitvami in priznanji (mi smo jih že lani v podrobnosti objasnili prav listu »Messaggero Veneto«, ko je trdil, da Slovencev sploh nikoli ni bilo in ni v ondotnih krajih!) potrdil obstoj Slovencev v Italiji, so se gospodje župani potrudili povedati, da so se *»Slovenci iz dolin reke Nadiže in napreja«* potujčili v naslednjih stoletjih in da ni nikoli obstojalo in ne obstoja v tistih krajih ničesar, kar bi pričalo o Slovencih in o slovenskem jeziku. Takih lažnivih trditev so zmožni kajpak samo gospodje župani. In da bo javnost poučena, priobčujemo samo nekaj dejstev: leta 1869 so Slovenci iz doline Nadiže in Tera dobili svoj slovenski katekizem, ki je nosil naslov »Katekizem za Slovence videmske nadškofije«. Ta katekizem je bil zanje ponatisnjen leta 1911 in leta 1928. V arhivu pa je shranjenih še mnogo važnih zgodovinskih listin, ki pričajo o slovenskem poreklu tamošnjega prebivalstva. Naj navedemo samo eno, in sicer pozdrav in čestitke v slovenščini, ki so jih 24. oktobra 1896 beneški Slovenci poslali kralju Viktorju in kraljici Heleni za njuno poroko. *Listina je shranjena na županstvu v Sempetru Slovenov!* V tej listini ni niti enega italijanskega izraza. Ona se glasi:

Listina, ki so jo podpisali pravi zastopniki beneških Slovencev dne 24. oktobra 1896

In questo aureo giorno che il più bel fiore della Jugo-Slavia viene a trapiantarsi nell' italico giardino all'ombra del glorioso albero di Savoia, gli abitanti italo - slavi del distretto di S. Pietro al Natisone, lieti del bene auspicato avvenimento, che i legami onde già sono avvinti all'amata Dinastia vie più stringerà, agli

Augusti Sposi
VITTORIO EMANUELE
DI SAVOIA
ed
ELENA PETROVIC-NJEGUS

dei voti che esultando porge ad essi tutta Italia dal Matajur all'Etna, augurano il compimento.

S. Pietro al Natisone
24 ottobre 1896

Per voto delle Rappresentanze Comunali del Distretto.

Na te-le zlat dan u katerin najleuša roža Jugoslovinska se presaja u italjanski vart pod sjenco častitega Savojskega drevà, prebivauci italjansko - slovinci okraja Sv. Petra par Nediži, veseli presrečne parguodbe ki jih zveže še zmočnejšmi vezmì k parjubjeni Dinastiji,

PresvietinPoročencan

VITORIJU EMANUELU
SAVOJSKEMU
an
ELENI PETROVIC - NJEGUSOVI

željò deb' se spunle žejè za Njih srećo katero Njema želi ciela Italja od Matajura do Etne.

U Sv. Petre par Nediži
24 otuberja 1896

Naimè cielega okraja
Občinski poglavari.

»Toda ti prebivalci — pravi protest gospodov županov — so se v naslednjih stoletjih zaradi neštetih zemljepisnih, gospodarskih, trgovinskih, zgodovinskih, kulturnih itd. razlogov *preobrazili* duševno, nacionalno, fizično in tudi jezikovno, tako da so danes v mnogih ozirih sestavni del furlanskim narodom, s katerim so že več vekov v stiku. In takih nacionalnih sprememb je zgodovina polna« (»E di simili metamorfosi nazionali ne è piena la storia«). V nadaljnih stavkih pove protest, da prav za prav italijanski narod izvira iz več tujih narodov. (»Infatti, se andiamo alla ricerca delle origini dei popoli, troveremo che la nazione italiana è costituita da genti di varia stirpe«). Za to ugotovitev in priznanje pa smo listu »Messaggero Veneto« in njegovim županom odkrito hvaležni, ker lahko kot čistokrvni Slovenci (saj nam že v začetku protesta priznavajo, da smo Slovani in slovanskega izvora!) zahtevamo od njih, naj nam dokažejo, ali sploh smejo trditi, da so Italijani, ko trdijo, da je italijanska nacija mešanica tujih narodov! In ali so zato upravičeni, da nas napadajo?

Bolj otroško naivnega in zgodovinsko važnega ter politično kompromitirujočega protesta zares niso mogli poslati učenemu švicarskemu časnikarju, ki ne piše zato, da kaj napiše in da služi sovraštvu, potvarjanju zgodovinske resnice in politiki rasne mržnje, ampak zato, da seznanja svetovno javnost z golo resnico.

Nadalje priznava protest, da govorijo nadiški Slovenci svojo govorico v domačem krogu, to je med seboj, ker pa ni jezik, ampak le slovensko »narečje«, pomešano s furlanskimi in nemškimi tujkami.

Ne glede na premišljeno laž, ki jo vsi laški šovinisti v slabi veri ponavljajo, moramo zopet ugotoviti, da Napolitanci, Kalabreži, Sicilijanci, Sardinjci itd. niso Italijani, ker vsaj devetdeset odstotkov tega prebivalstva ne pozna italijanščine, marveč samo svoje zavito narečje, ki ga nihče ne razume, toliko je res, da so ob otvoritivi rimskega parlamenta morali poklicati tolmače vsaj za sardinjske poslance. Pa kaj, saj še v Lombardiji srečamo kmete, ki ti snamejo klobuk, če govoriš čist jezik, in te pri tem začudeno vprašajo v »meneghinščini«, *»kaj vi znate tudi italijanski?«* Oni namreč italijanščine ne poznajo in jo le razumejo...

In v pokrajini Bergamo? Tukaj lahko padejo na glavo vseh sedem županov in vsi uredniki od »Messaggero Veneto«, razumeli ne bodo enega stavka bergamaškega narečja! Zdaj pa naj stavijo ti župani in vsi uredniki lista »Messaggero Veneto« slehernega Slovenca iz nadiške doline pred goriškega ali prekmurskega Slovenca itd., in videli bodo, kako lepo se bosta razumela in razgovarjala!

Laž ima torej kratke noge in Jean Buhler je to vedel, ko je prejel znani protest ter ga raje vrgel v koš, kot bi ga priobčil!

In protest nadaljuje, da v prvi svetovni vojni »niti en vojak iz doline Nadiže se ni umazal z dezerterstvom«. To gre le v čast in v ponos slovenskemu vojaku! Koliko odstotkov Italijanov je dezertiralo v prvi svetovni vojni? Ali vas je sram povedati? Ven s statistiko, gospodje! Sicer pa je »Messaggero Veneto« nekoč lani trdil ob neki drugi priliki, da je danes v dolini Nadiže več »slovenskih izdajalcev«! Za kar teče danes proti njemu tudi kazenska ovadba, ker biti Slovenec in govoriti svoj slovenski materin jezik, ne pomeni biti izdajalec Italije!

Protest pravi, da je 87,5 odst. volivcev iz nadiške doline volilo za demokristjane. Priznamo tudi to resnico in povemo hitro zakaj: samo 87,5 odstotkov in ne prav sto odstotkov zato, ker je sto odstotkov volilo za fašizem, ko je bil na vladi, in se demokristjani sramujejo zmagovati tudi oni stoodstotno!...

Italijanščino — pravi »protest« — govorijo nadiški Slovenci prav dobro in se je radi učijo. Mi pa dodajamo čisto resnico: da *učiteljice kaznujejo z globo ene lire vse slovenske otročiče za vsako slovensko besedo, ki jo izrečejo še v prvem razredu osnovne šole!* Lahko bi povedali tudi kje sta italijanski duhovnik in nekdo od njegovih italijanskih prijateljev odredila, da se je s tem denarjem kupil dar za »pridno« učiteljico!...

Nikoli niso nadiški Slovenci zahtevali od Italije slovenske šole — trdi smelo »protest«! Mi pa povemo, da jo zahtevajo že od nesrečnega leta 1866 dalje, ampak Italija jim je noče odpreti. Beneška republika jim je jezikovne pravice priznala in spoštovala, Italija pa tega noče storiti! Pri tej priliki moramo opomniti na spomenico, ki so jo predstavniki beneških Slovencev izročili mesca marca-aprila 1946 komisiji za mirovno pogodbo, katero smo mi l. 1949 že priobčili. In tudi na pismo prefekta dr. Candolini-ja od 18. septembra 1945, št. 4569/Gab. z zagotovitvijo, da je slovenski jezik priznan povsod in spoštovan. V pismu pravi prefekt: »Hočem, da se popolnoma spoštuje kult slovanske narodnosti!« (»Intendo che sia pienamente rispettato il culto della nazionalità slava.«)

PREFETTURA DI UDINE
GABINETTO

N.o 4569/Gab. *Addì 18 Sett. 1945*

Al Rev.do Don Giuseppe Cramaro
Parroco di *Antro*
(PULFERO)

S.E. il Ministro dell'Interno mi dà notizia del Vostro reclamo a proposito dell'uso della lingua slava.

Il mio pensiero in proposito risulta dalla lettera della quale unisco copia.

Intendo che sia rispettato pienamente il diritto al culto della nazionalità slava nell'ambito della vita dello Stato Italiano e in tal senso darò disposizioni.

Se qualche specifico inconveniente ancora si verificasse, Vi prego di segnalarmelo in modo preciso indicando persone, tempo e luogo ed io non mancherò di intervenire.

Frattanto mi è grato assicurarVi il vivo interessamento del Governo Nazionale a favore delle libertà delle popolazioni slave incluse nel nostro Stato ***e Vi prego di valutare*** *debitamente la portata delle dichiarazioni che nell'agosto p. p. emetteva in proposito il Consiglio dei Ministri.*

Non dubito, poi, che anche la S. V. Rev.ma concorrerà all'opera che tutti i cittadini devono svolgere perchè, all'infuori dell'inasprimento di nazionalismi, i popoli si guardino, si rispettino e si amino nello spirito della libertà, della democrazia, della umana cooperazione.

Distinti ossequi,

IL PREFETTO
A. Candolini

Pri raznarodovalnem delu pa se ne sramujejo niti rimski oblastniki niti sam videmski nadškof Nogara! Se najmanj pa demokristjanski aktivisti in oblastva, ki naše ubogo ljudstvo strašijo s klicanjem na orožniške postaje in na sodišče zaradi zahteve po slovenskih šolah!

Pri tem razkritju »sijajnih svoboščin in demokratične naprednosti« (saj je Italija »omikana država«), moramo pojasniti mi še to, kar so župani v svojem protestu pozabili, to je, da karabinerji in župani ukazujejo nadiškim Slovencem zavračati tudi naš list »Demokracijo«, ker je pač slovenski list, ki brani pravice Slovencev v Italiji.

In končno zaključujejo župani v svojem protestu, da je tam le 17,670 prebivalcev (Slovencev seveda, op. ur.) in ne 50.000. Mi pa pravimo, in gospod Jean Buhler nam gotovo pritrdi, da se jezikovne pravice ne spoštujejo samo za 50 tisoč Slovencev, niti ne samo za 17.670, ampak za vsako število, ker se pravice ne delijo po številkah!

Župani tako-le zaključujejo svoj protest: »Ta je, g. Buhler, resnica, ki se ne boji nasprotnega dokaza.« Gospod Jean Buhler tej »resnici« ni verjel, zato je ni vzel niti na znanje! Vedel je prav dobro, kakor vemo mi in vsi Slovenci, da gospodje župani in gospodje okoli lista »Messaggero Veneto« potvarjajo zgodovinske resnice in neovrgljiva dejstva današnjega trdega in krivičnega položaja Slovencev v Italiji pod krivično vladavino demokristjanskega režima. Toda nebo in zemlja sta prisegla, da mora biti vsaka krivica prej ali slej popravljena. To naj si zapomnijo prav italijanski demokristjani! In zmagala bo pravica nad krivico!

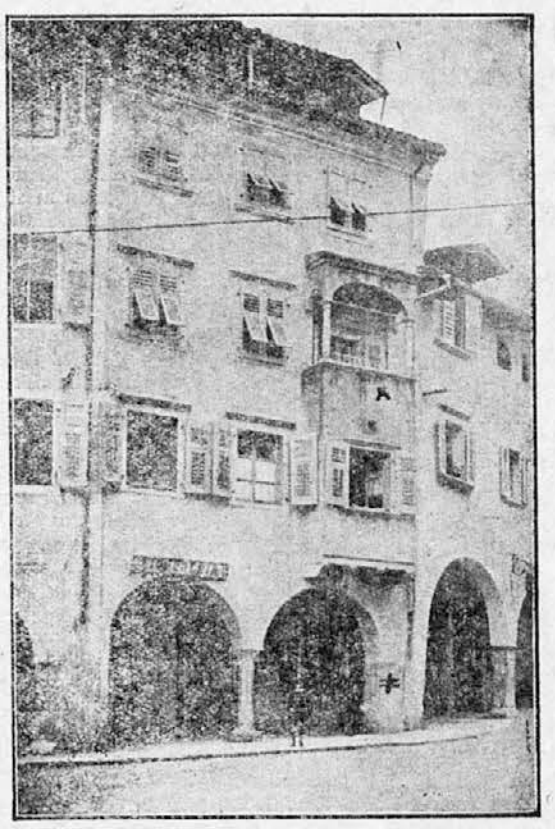

Z OKNA (X) TE HISE V GORICI, NA NEKDANJEM STOLNEM TRGU, SEDAJ VIALE D'ANNUNZIO ŠTEV. 1, JE PRIDIGAL PRIMOŽ TRUBAR

TRUBAR

Takrat ko so žele germanske nas tolpe,
da z nami iztrebijo seme never,
smo se skrčili v ta boleči okvir,
v ta bridki obroč od Triglava do Kolpe.

V deželi krvi so kipeli studenci,
pod zemljo orale so borcev kosti,
po zemlji so tavale črede ljudi,
ki niso še vedeli, da so Slovenci.

In sto in sto let je brez setve in brazd
dušilo to prst le kamenje in trnje,
tedaj se je v noči zasvetilo zrnje.

Sejavec se sklonil v molitvi je: »Duh,
o duh naše zemlje, daj semenu rast
za naše besede posvečeni kruh!«

(Alojz Gradnik - Večni studenci)

Biseromašnik msgr. dr. Andrej Pavlica

Starosta vseh duhovnikov goriške nadškofije mons. dr. Andrej Pavlica je obhajal v ponedeljek, na Jožefovo, biserni jubilej svojega mašniškega posvečenja. Biserno mašo je daroval v cerkvi sv. Ignacija na Travniku, ki so jo goriški slovenski verniki napolnili, da počastijo svojega 85-letnega jubilanta.

Toda mons. dr. Andrej Pavlica ni splošno spoštovan samo zaradi svojega biser nega jubileja. On je od vsega naroda ljubljen zaradi njegove dobrosrčnosti in njegovega usmiljenega srca, ki pozna samo ljubezen in vero v zmago pravice in resnice nad hudobijo in krivico.

To njegovo nežno in hkrati možato zavest so mu najlepše izrazili gojenci njegovega zavoda, sirote iz njegovega sirotišča, ki so mu v nedeljo 18. t. m. vprizorili »skromno predstavo« (tako je označena prireditev na vabilu). Toda ta »skromna predstava« je bila nasprotno venec pesmi otroških nežnih srčec, ki so pela slavo svojemu dobrotniku — jubilantu. »Voščilo biseromašniku«, »Pesem slovenskih fantov«, »Le sekaj, sekaj smrečico«..., »V kraljestvu rože« (igrica v dveh dejanjih), »Z vencem tem ovenčam slavo«... in »Trara, trara, poštarček v sirotišče pelja« (prizor). To je bilo na odru toliko otroške ljubezni in čistega priznanja dobrotniku mons. dr. Andreju Pavlici, lahko rečemo kolikor nežnega in plemenitega cvetja v vrtu kresnega dne in mladih src v Zavodu, ki ga je mons. dr. Pavlica ustanovil in ga vodi že od leta 1898 dalje.

Sirotišče pa je postavil, ko je spoznal in videl, da se v tujem sirotišču izgubljajo naše sirotice in utapljajo v tuje življenje! Takrat je on vodil tudi delavce in delavke, združene v »Skalnici«, ki še danes obstoja kot dokument narodne zgodovine in predhodnik današnjih sindikatov. Predočil je delavcem in delavkam nujnost postavitve slovenskega sirotišča in jih prosil za pomoč. In delavci in delavke so dali takoj svoj prvi prispevek, brez obotavljanja. To se je zgodilo v neki gostilni na Katarinijevem trgu v Gorici.

Mons. dr. Pavlica ni nikoli obupal. Vedno je vztrajal, verujoč v končno zmago pravične zamisli, v znamenju ljubezni in miroljubnosti ter poštenosti in zaupanja v luč večne Resnice. Toda trpel vendar je tudi mons. dr. Pavlica pri svojem delu. Dvakrat mu je vojna vihra podrla dom, ki ga je postavil našim sirotam, in dvakrat ga je on zopet obnovil, in še bi ga rad razširil.

Najhujše pa je mons. dr. Pavlico zadela okrutnost in nečloveška podivjanost fašističnega režima in njegovih krajevnih upravnikov in oblastnikov. Nekega lepega dne, ko je ravno užival skromno kosilce, mu stopi v hišo prefekturni funkcionar ter veleva: v treh - štirih urah pripravite in predložite račune, kajti vi ste razrešeni upraviteljstva sirotišča. Ko strela z jasnega neba je ta strašna novica zadela našega poštenega očeta in pastirja malih sirotic. Njegovo srce ni počilo, ker je tudi sedaj, pri očitni krivici, zaupal še bolj goreče v zmago ljubezni z možato vztrajnostjo. Udal se je usodi in prepustil vodstvo sirotišča mons. dr. Ličnu.

Toda glavni udarec je šele prišel, ko so mu nekega dne, kar na lepem spravili vse sirote na kamijone in hajdi na postajo in na vlak, ki jih je odpeljal v ... Napoli. Pomislite: v Napoli, v tuje raznarodovalno sirotišče! Srce mons. dr. Pavlice je tiho jokalo in krvavelo. »Ubogi otročiči, ubogi otročiči« — je tiho ponavljal, ko jih je spremljal na postajo. Prav gotovo ni mons. dr. Pavlica nikoli v svojem življenju daroval sv. maše s tako srčno gorečnostjo in s tako milo molitvijo k Bogu, kot je bila onega dne za njegove mučeniške sirotice. Saj ni bil udarjen on, udarjeni so bili »ubogi otročiči«. Tako ponavlja še danes, ko obuja spomine iz preteklih trdih let.

In prav zato so mu mladi gosti njegovega zavoda pokazali v nedeljo 18. t. m. tudi trnjevo krono, kot znak in simbol njegovega trpljenja zanje.

Otročiči so se srečno vrnili iz Neaplja prav vsi, in mons. dr. Pavlica pravi danes: »Vidite, tudi tu je zmagala ljubezen nad krivico.« Ljubezen in vztrajnost. Krivci so končali vsi slabo, in tudi sramotno slabo, otroci pa so se vrnili in Sirotišče nadaljuje svoje življenje in svojo nalogo. In da bo sirotišče živelo, pozivamo vse zavedne Slovence in Slovenke, da mu priskočijo na pomoč vsak po svojih močeh.

Mons. dr. Andrej Pavlica se je izkazal tudi kot zelo umen pisatelj in časnikar. On je torej posvetil svoje življenje splošnemu delu in se je izkazal kot duhovnik, profesor v goriškem semenišču, javni delavec na socialnem in gospodarskem polju, vzgojitelj in ljubitelj sirot, pisatelj in časnikar. In Bog vedi koliko drugih zaslug ima še, ki človek niti ne ve zanje.

Čez pet let bo mons. dr. Andrej Pavlica obhajal železni jubilej svojega mašništva. Zdrav je ko riba in močan ko hrast! Saj je doma iz Dornberga!

Ko mu v imenu vsega slovenskega naroda čestitamo k bisernemu jubileju in se mu zahvaljujemo za vse dobrote, ki jih je svojemu narodu izkazal, mu obenem kličemo: Bog Vas ohrani še do železnega jubileja in naprej!

BISEROMAŠNIK MONS. DR. ADREJ PAVLICA SREDI SVOJIH VAROVANCEV

Iz Krmina

V Krminu so že v polnem teku priprave za občinske volitve, ki bodo menda v začetku junija ali proti koncu maja. Vse stranke se mrzlično pripravljajo. Do sedaj so razglasile skupno udeležbo z enotno listo, demokristjani, liberalci, saragatovci in republikanci. Socialkomunisti zaenkrat še iščejo volivno formulo oz. kombinacijo. Po vsej verjetnosti bodo nastopili sami, toda po gotovih indiskretnostih sodeč, skušajo s pomočjo sopotnikov postaviti še drugo listo pod nedolžnim imenom »Kmečko - delavska zveza«. Na to listo hočejo zbrati tako slovenske kot večino furlanskih kmetov ter mnogo strankovsko neopredeljenih delavcev; vse pa le na škodo nasprotne demokrščanske liste, ki bi, ako bi se igra posrečila, ostala v manjšini. V vsej igri igrajo Slovenci precejšnjo vlogo, ker sta si nasprotni demokrščanska in komunistična bloka skoro enaka.

NEKAJ O VOLITVAH

Ker smo sedaj prejeli točno besedilo novega občinskega zakona, poročamo, da če je za volitve v malih občinah do deset tisoč prebivalcev predložena ena sama volivna lista, so izvoljeni kandidati liste, ki je dobila ne manj od 20 odstotkov veljavnih oddanih glasov, toda s pogojem, da je volilo vsaj petdeset odstotkov volivnih upravičencev. Če se volitev ni udeležilo petdeset odstotkov volivnih upravičencev, so volitve neveljavne. Prav tako neveljavne so volitve, kadar ostane nezasedenih več kot polovica mest občinskega sveta.

Tako pojasnjujemo novi zakon in s tem popravljamo naša prejšnja poročila, ki smo jih povzeli iz starega volivnega zakona.

• • •

Pristojno ministrstvo je že določilo vseh šestnajst volivnih okrožij za volitve v svet Goriške pokrajine, ki bo štel štiriindvajset članov. V teh šestnajstih volivnih okrožjih bo izvoljen samo en kandidat, in sicer tisti, ki dobi največ glasov. Ostalih osem mest pokrajinskega sveta razdelijo tistim, ki v okrožjih niso dosegli večine. Teh osem mest pa razdelijo so razmerno po dobljenih glasovih.

Slovenski kraji so priključeni k večinskim italijanskim, tako da ne bodo Slovenci nikjer mogli doseči večine v okrožju. Zato bodo mogli računati samo na kako mesto od omenjenih osmih sedežev, ki jih zakon določa za manjše liste.

Doberdob je priključen k volivnemu okrožju Tržič, Sovodnje h Gradiški, Steverjan h Kaprivi, Ronki so okrožje zase, Krmin z Dolenjami tudi okrožje zase, Gorica pa je razdeljena v pet volivnih okrožij.

Določila tega zakona so za nas Slovence zelo neugodna, ker bi morali mi po proporcionalnem sistemu dobiti tri mesta v pokrajinskem svetu; tako pa se zna zgoditi, da ne dobimo nobenega!...

Smrt obč. svetnika A. Paglavca

V torek 20. t. m. ob štirih popoldne je v Podgori umrl g. Andrej Paglavec, slovenski občinski svetovalec v Gorici za listo DFS. Z njegovo smrtjo izgubijo Slovenci eno mesto v občinskem svetu, ker ga ne more več nadomeščati njegov naslednik, ker sta že pretekli dve leti, odkar posluje sedanji občni svet.

Pokojnik je bil star 65 let. Njegovi težko prizadeti družini in vsem ožjim sorodnikom naše sožalje!

Delovno središče

Po zagotovilih poslanca g. Schirattija bodo v goriški občini otvorili delavno središče (»Cantiere di lavoro«) za pogozdovanje. Število delavcev, ki bodo tu zaposleni, in čas, v katerem bodo z delom pričeli, nista še znana.

Zahtevajo Trst...

Goriški italijanski srednješolci so v torek predpoldne 20. t. m. manifestirali zaradi Trsta!

Pred enajstimi leti so tudi manifestirali, toda tistikrat so kričali, da hočejo vojno proti Franciji in Angliji!... In so vojno potem izgubili!

Ker vedo, da ni šolsko skrbništvo ukazalo, da se za priliko te manifestacije ukine pouk na slovenskih srednjih šolah, se goriški Slovenci začudeni izprašujejo, zakaj sta obe ravnateljstvi teh šol *samovoljno* prekinili pouk, ko so italijanski dijaki manifestirali?!

Iz Čedada

V petek 2. t. m. so pribežali iz Jugoslavije, iz kraja Markiče, obč. Anhovo, Anton Znidarčič z ženo in otrokom ter Franc Bajt. Odpeljani so bili v Videm v tamošnje začasno taborišče.

Iz Skriljevega

Le malo se iz našega kota sliši v svet, kar pa ne pomeni, da bi bili popolnoma odmrli od sveta. Neprestano deževje, ki je trajalo pet mescev, nas je močno oviralo pri poljskih delih. Zlasti pa nas zaskrbljujejo predstoječe pomladanske setve. Sedaj pa nam je slana uničila pšenične setve v dolinah. Vino smo večinoma prodali, toda še je dobiti te naše dobre kapljice! — Le malokdo nas pride obiskat, ker smo preveč oddaljeni od glavnih poti, pa bi le želeli, da bi v poletju videli kakšne izletnike iz Gorice ali od drugod. Za ljubitelje slovenske zemlje je tod mnogo razvedrila!

GOSPODARSTVO

Tržaški promet v januarju

Tranzitni promet skozi Trst je dosegel v preteklem mescu januarju svoj višek, to je 6,4 milijonov q, medtem ko je v istem mescu leta 1938 znašal 4,2 milijona q in leta 1950 5,5 milijonov q.

Došlo po morju:

l. 1938	—	1,794.220 q,
l. 1950	—	2,690.991 q,
l. 1951	—	2,363.304 q.

Odšlo po morju:

l. 1938	—	835.553 q,
l. 1950	—	661.880 q,
l. 1951	—	1,088.658 q.

Došlo po železnici:

l. 1938	—	815.814 q,
l. 1950	—	761.828 q,
l. 1951	—	1,331.141 q.

Odšlo po železnici:

l. 1938	—	750.425 q,
l. 1950	—	1,370.958 q,
l. 1951	—	1,618.818 q.

Važna je pa za nas Tržačane ugotovitev, da je bil naš letošnji januarski tranzitni promet za celih 50 odstotkov večji od viška dosežen pod Italijo l. 1938!

Pomorski promet

Delež posameznih držav pri tržaškem pomorskem prometu v mescu januarju je bil naslednji:

Prihodi: ZDA 742.696 q; Sirija in Libanon 600.341 q; Italija 178.626 q; Belgija 82.697 q; Nizozemska 71.703 q; Turčija 38.484 q; Grčija 16.990 q; druge države 630.867 q. *Skupaj* 2,362.304 q.

Odhodi: Italija 229.779 q; Egipt 205.274 q; ZDA 141.954 q; Izrael 74.726 q; Sirija in Libanon 62.823 q; Turčija 61.445 q; Grčija 59.050 q; druge države 253.607 q. *Skupaj* 1,088.658 q.

Železniški promet

Delež posameznih držav pri tržaškem železniškem prometu je bil v mescu januarju naslednji:

Prihodi: Avstrija 845.126 q; Italija 204.085 q; Češkoslovaška 122.659 q; Jugoslavija 85.699 q; Madžarska 27.778 q; Nemčija 25.639 q; STO 13.343 q; druge države 6.812 q. *Skupaj* 1,331.141 q.

Odhodi: Avstrija 1,018.978 q; Italija 288.869 q; Madžarska 217.894 q; Češkoslovaška 33.766 q; Nemčija 30.192 q; Jugoslavija 23.216 q; Švica 4.583 q; druge države 1.320 q. *Skupaj* 1,618.818 q.

Promet z Avstrijo

Mesca januarja smo prejeli v tranzitu iz Avstrije 453.397 q lesa, 158.398 q amonijevega nitrata in 109.116 q papirja in celuloze. Amonijev nitrat je proizvod tovarne »Stickstoffwerken« iz Linza in je bil namenjen v ZDA in Egipt.

Promet s ČSR

Češkoslovaška je v istem mescu prispevala k našemu izvoznemu tranzitnemu prometu s 49.709 q sladkorja in 35.048 q lesa.

Blagovni promet

Naš januarski tranzitni promet je po vrsti blaga naslednji:

premog	335.849 q,
žitarice	1,533.266 q,
rude in kamen	732.251 q,
mineralna olja	1,266.885 q
in les	1,009.234 q.

Uprava lista naproša vse tiste, katerim pošilja list na ogled, naj sporočijo, če želijo postati naročniki našega lista ali naravnost upravi lista ali pa našim zastopnikom, katerih naslov je v ceniku. Če ne želijo prejemati lista, naj tudi takoj sporoče po zgoraj omenjeni poti. V Argentini naj se pa obrnejo neposredno in samo na g. Novljan Alojza, Maipu 450, Buenos Aires.

SADJARSTVO

Negujmo jablane in hruške

Žalibog vidimo, da je večina našega sadja, hrušk in jabolk, ki prihaja na trg, grintava in črviva. To je dokaz, da ni dotični kmet pravilno negoval sadnega drevja, ko je bil čas za to. — Tako sadje se težko prodaja, se prodaja pod normalno ceno in končno dela slabo ime našemu sadju sploh.

Grintavost

Grintavost jabolk in hrušk je bolezen, ki jo povzroča glivica, katera napada vse zelene dele drevesa, zlasti pa sadje samo. — Pojavi se z rujavimi grintami na sadju in na listih. To bolezen pobijamo s škropljenjem z brozgo modre galice in apna v množini 1/2 - 1 odst. Modra galica pa pusti sadje pegavo in deloma tudi ožge listje, posebno pri jablanah. Zato je priporočljivo škropiti z modro galico samo ob prvem škropljenju. Za drugo in morebitna nadaljna škropljenja pa je bolje rabiti druga v ta namen pripravljena sredstva, kakor n. pr.: bakreni tiosol (»Tiosol ramato«) v množini 3/4 - 1 odst.; bakreno-apneno-žvepleno brozgo, znano pod imenom »Polisolfuro ramato«, v množini 3/4 - 1 1/2 odst. Odstotek je višji pri nizkih temperaturah. Nadalje lahko rabimo tudi prah »Caffaro« v množini 3/4 - 1 odst. in razne druge pripomočke, ki so v ta namen v prometu.

Prvikrat bomo škropili, ko je popje dobro odprto, to je tik pred cvetjem. Med cvetenjem ne bomo škropili, da bi ne ovirali oplojevanja. V drugič bomo škropili po odcvetenju, to je približno 14 dni po prvem škropljenju. Pri poletnih vrstah hrušk in jabolk to dvakratno škropljenje zadostuje, medtem ko bomo jesenskim in zimskim vrstam škropili še dva - trikrat, kakor je vreme bolj ali manj deževno, in v presledkih od 3 - 4 tedne.

Živalski škodljivci

Ti so: jabolčni in hruškov cvetoder (»Autonomo del pero e del melo«), hruškov in češpljev črv (»Teutredine«), jabolčni in hruškov zavijač (»Carpocapsa pomonella«), in končno uši.

Cvetoder je rilčkar, katerega samica izleže jajčka v notranjost cveta in razjeda cvetje.

Črv se izleže iz jajčk, ki jih tovrstni metulj - samica izleže na sadno popje in se nato zarije v sad, ki pozneje odpade, ko je kot oreh debel.

Zavijač nastopa bolj pozno (ima dve generaciji), metulj - samica izleže jajčka na sad, iz jajčk se izleže črviček, ki se zarije v sad, ki ostane črviv.

Te škodljivce bomo pobijali s škropljenjem hrušk in jablan in tudi češpelj s 1/2 odst. svinčenega ali bolje aluminijevega arsenata, ki jih lahko mešamo med vse brozge, omenjene za pobijanje grintavosti. Imamo pa sedaj v prometu novo, zelo učinkovito sredstvo za pobijanje teh škodljivcev, in sicer »Tiogamma« navaden, ki ga bomo uporabljali, ali v količini 3/4 - 1 odst, in »Tiogamma« brezdušen (»inodoro«) za količine 1 1/2 od tisoč (150 gramov na 100 l vode). — Oba »Tiogamma« lahko mešamo z brozgo na podlagi »Tiosola« in z njo bomo škropili proti grintavosti kakor je zgoraj opisano, ne smemo pa ju mešati z brozgami, ki vsebujejo apno.

»Tiogamma«, ki je sestavljen na podlagi poznanega prahu D.D.T., je ljudem in živalim neškodljiv, zato se lahko takoj uporablja bodisi za travo ali povrtnino, ki raste pod drevjem.

Marsikomu se bo zdelo vse to delo prenaporno in predrago. Temu bi jaz odgovoril: Kdor ne skrbi, da bi pridelal lepo in zdravo sadje, je bolje, da ga sploh ne prideluje! Zgledujmo se na onih kmetih, ki med seboj tekmujejo, kateri bi postavil lepše sadje na trg! Videli bomo tudi, kako le-ti z lahkoto in bolj drago prodajajo svoje lepe pridelke. *Kmet*

POPRAVEK!

V nekatere članke gospodarske vsebine so se nam vrinile neljube pomote, ki jih je vsak kmet gotovo sam popravil. V zadnjem članku »O umetnih gnojilih« (»Demokracija« štev. 11 z dne 16. 3. 1951) sta tudi taki dve napaki, ki ju tu popravljamo, in sicer beri pravilno: »Vsako umetno gnojilo pa vsebuje le določeno hranilno snov, (tu dodaj) *le dve umetni gnojili vsebujeta po dve snovi*, (in nadaljuj) in sicer biamonijev fosfat itd.

In v zadnjem stavku beri namesto besede *»raztopiti«*, pravilno besedo *»raztrositi«*.

Radio Trst II

SOBOTA, 24. marca: 13.20 Sramel kvintet Veseli godci. — 18.15 Schumann: Simfonija št. 2. — 19.00 Programski periskop. — 21.00 Velikonočne slike. — 22.00 Nastop pevskega zbora Jadran. 23.00 Plesna glasba.

NEDELJA, 25. marca: 9.00 Kmetijska oddaja. — 11.30 Aktualnosti. 12.00 Od melodije do melodije. 13.00 Glasba po željah. — 16.00 Oddaja za najmlajše - Princeska in pastirček. — 21.00 Radijski oder - Martin: Verige. — 22.50 Nastop čelista Lava Golahovskega.

PONEDELJEK, 26. marca: 10.00 Cesar Franck: Simfonične variacije. — 13.00 Glasba po željah. — 16.00 Radijski oder - John Manners: Peg, srček moj. — 19.00 Iz filmskega sveta. — 21.00 Vokalni koncert basista Danila Merlaka. 21.45 Sullivan: Jolanthe, opera v dveh dejanjih.

TOREK, 27. marca: 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Mamica priporoveduje. — 21.00 Vzori mladini. — 22.00 Beethoven: 6. simfonija. — 23.00 Romance.

SREDA, 28. marca: 19.00 Zdravniški vedež. — 20.00 Evropski koncert. — 20.30 Naša šola. — 21.00 Vokalni kvartet Veseli bratci. — 22.30 Wagner: Simfonija v c molu.

ČETRTEK, 29. marca: 13.10 Slovenske narodne izvaja pevski duet, na harmoniko spremlja M. Sancin. — 19.00 Slovenščina za Slovence. — 21.00 Radijski oder - Bergmann: Nobelova nagrada, nato Večerne melodije.

PETEK, 30. marca: 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Pogovor z ženo. 20.10 Vokalni koncert baritonista Marijana Kosa. — 20.30 Tržaški kulturni razgledi. — 21.00 Mojstri besede. — 22.00 Priljubljeni pevci.

Vesti iz Jugoslavije

PROMETNA NESREČA PRI GODOVIČU. Dne 17. februarja t. l. je avtobus, ki vozi med Logatcem in Idrijo, 2 km pred Godovičem zadel ob obcestni kamen in se nato prevrnil po strmini 107 m globoko. Bilo je 6 mrtvih, 9 težko poškodovanih in 2 lahko. Šofer je pobegnil, pa so ga kasneje prijeli. Ugotovili so, da je šofer noč preje krokal in bil neprespan.

UNIČEVANJE premoga na postaji Ljubljana. Za »proste tire«, kjer razkladajo stranke vagonske pošiljke, se nihče ne zmeni. Ob slabem vremenu je zaradi ogromnega blata dostop tja nemogoč. Zbiranje premoga, ki se pri razkladanju tam raztrese, je zaradi blata nemogoče. »Akordanti« pri nalaganju premalo pazijo; količina premoga, ki se ga letno raztrese, znaša več desetin ton.

SMRTNA VOŽNJA. Z gasilskim avtomobilom iz Slov. Bistrice so se 22. februarja peljali na »poskusno vožnjo«. Med potjo so popivali in se vinjeni vračali. Avto je zadel ob kup gramoza in se prevrnil. Pod njim je obležalo 11 ljudi: 4 so bili mrtvi, 7 hudo ranjenih, med njimi tudi šofer Jože Juhart. Kriv je pijani šofer.

SODBA PROTI KRIVCEM hudih prometnih nesreč: Dne 1. marca je okrožno sodišče v Ljubljani obsodilo šoferja Salamona Slavka na smrt z ustrelitvijo, ker je 16. februarja do smrti povozil na Tržaški cesti Arharja Franca in Jakoba Dimnika ter težko poškodoval Marijo Dimnik. Dalje pa Brgleza Maksa na 18 let, Vovka Janeza in Krašovca Franca pa na 3 leta. Brglez je 25. januarja na Celovški cesti do smrti povozil z avtomobilom Capudra Ivana, ostala dva, ki sta se z njim peljala, pa ga nista prijavila.

LJUBLJANA rabi dnevno 35.000 l mleka za dojenčke, bolnike in stare ljudi; če naj bi ga dobivali vsi potrošniki, pa seveda še mnogo več. Dobijo ga pa povprečno le 25 tisoč litrov. Razni okraji ne dobavljajo pogodbeno zajamčenih količin. Še manj pa ga dobivata večji mesti Zagreb (18 do 22.000 l) in Beograd (24.000 l).

NEKULTURNOST sredi Ljubljane. Na promenadi v Tivoliju je od 22 svetilk na kandelabrih 15 razbitih, žarnice so pa pokradene. Tudi ljubljanski grad je zapuščen in zanemarjen. Ko so ga začeli urejati za muzej, so pustili okna odprta in v prostore prodirata dež in sneg ter tako uničujeta staro zgodovinsko poslopje.

Odgovorni urednik: *dr. Janko Jež*
Tiska:
tiskarna »ADRIA«, d. d. v Trstu

Naročajte pakete za **Jugoslavijo** potom tvrdke

Jakob Vatovec nasl.

Trst, ul. Torrebianca 19

TRG OLJČNIH VEJIC V KIRMINU

Nekateri naši čitatelji so se obrnili do nas, da bi jim oskrbeli ERP gospodinjski koledar za leto 1951. Ker omenjenih koledarjev ni dobiti, jih vljudno prosimo, naj potrpe, dokler ne bo gotov ponatis. Sicer bomo to objavili v listu ob pravem času.

NEDOZIDANO HIŠO (10 x 6 x 6) z vrtom v Bazovici prodam. Pojasnila daje trgovina Mahnič v Bazovici.

Vljudno naprošamo vse tiste naročnike, ki še niso poravnali naročnine na podlagi terjalnih listkov, ki so bili vsakemu posebe priloženi v listu, naj to čimprej store in nam s tem prihranijo nepotrebne poštne stroške. V inozemstvu, kjer imamo svoje zastopnike, naj naši naročniki poravnajo svoj dolg kar naravnost pri njih. *Uprava*

Projektiranje in montaža centralnih kurjav, vodovodnih instalacij ter kleparstva izvršuje

ŠVAB MILAN

Trst, Via S. Giusto 16

Kličite tel. št. 93609, da Vas poseti naš strokovnjak za toplovodne naprave in centralne kurjave, da Vam da brezplačne strokovne nasvete.

SPOROČILO

Obveščamo cenjeno občinstvo, da smo na novo odprli gostilno

NANOS

v Trstu, ulica Zanetti 6.

Točijo se pristna domača vina. Izborna kuhinja. Cene nizke! Priporočamo se prijateljem dobre kapljice!

ANTON GULIC

VSE NA OBROKE

Radio-aparate, harmonike, šivalne stroje proti plačilu

na račun **lir 1000.-** ostanek v mesečnih obrokih po **lir 2000.-**

Soudeležba na veliki loteriji RUGGERO

RUGGERO ROSSONI

Corso Garibaldi 8

Lovci, pozor!

KUNE BELICE - KUNE ZLATICE

za direkten eksport v Ameriko PLACA NAJBOLJSE po dnevnih cenah

M. Fischer

TRST, VIA PIETA' 24
(Telefon 93,134)

Mizarji kmetovalci podjetniki!

Kole za trte, deske smrekove, macesnove in trdih lesov, trame in parkete nudi najugodneje

TEL. 90441 **CALEA TRST** Viale Sonnino, 24

Tvrdka KERŽE

ima v zalogi električne štedilnike na les, premog, petrolej in plin

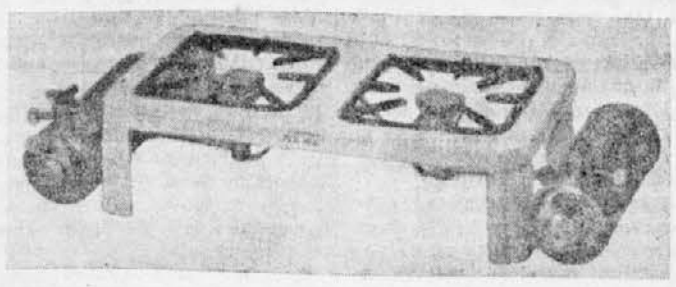

Jedilni pribor, namizno steklenino, servise iz stekla, porcelana in keramike, kuhinjske tehtnice, električne likalnike, plinske peči za peko „Rekofix" itd. Vse za dom, menze, gostilne in bare.

Trst - Trg S. Giovanni št. 1